

Høgskulen på Vestlandet

Masteroppgave

MACREL-OPG-OM-1-2020-HØST-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	30-10-2020 09:00	Termin:	2020 HØST
Sluttdato:	13-11-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
SIS-kode:	203 MACREL-OPG 1 OM-1 2020 HØST		
Intern sensor:	Øystein Røsseland Kvinge		

Deltaker

Navn:	Erik Lothe Jørgensen
Kandidatnr.:	102
HVL-id:	577682@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Musikkfaget: L97 - Fagfornyelsen
Antall ord *:	21590

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Forord

Å bruke et år på å skrive en oppgave er mye arbeid. Det er givende arbeid. Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg fått forske på et tema som interesserer meg, jeg har lært mye om temaet, og jeg har lært mye om meg selv. Man klarer likevel ikke å gjøre alt alene, og jeg vil derfor gi takk til de personene som har vært til stor hjelp med denne oppgaven.

Først vil jeg takke min veileder Magne Espeland. Din veiledning med oppgaven har vært til stor hjelp, og å lese artiklene og bøkene du har anbefalt har vært til stor hjelp. Du bidro til å spisse problemstillingen, og snevre inn oppgaven, slik at jeg kunne klare å gjennomføre oppgaven til normert tid.

Så vil jeg takke informantene som stilte opp til intervju. Uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt det samme, og dere stilte opp uten å nøle.

Jeg vil takke mine medstudenter på MACREL studiet. Uten deres støtte og motivasjon hadde det vært nesten umulig å finne min motivasjon til tider, og vi har hatt et bra arbeidsmiljø med hverandre gjennom to år med masterstudie.

Til slutt vil jeg takke nærmeste familie og venner, som har støttet meg hele veien, og vist interesse for mine studier.

Bergen, 08. november 2020

Erik L. Jørgensen

Sammendrag

I denne masteravhandlingen har jeg forsket på hvordan musikkfaget har utviklet seg fra L97 læreplanen fra 1997, og frem til fagfornyelsen som kommer til høstsemesteret i 2020. Jeg har også undersøkt hva lærere mener om fagfornyelsen som de skal bruke som læreplan når den implementeres.

I analysen ser jeg på trekk ved de overordnede delene, og de individuelle musikkfag beskrivelsene i de nasjonale læreplanene, for å se etter tegn til utvikling både i faget og i læreplanene. For informasjon om læreplanene L97, K06 og fagfornyelsen har jeg benyttet meg av de faktiske læreplanene for å hente informasjon om hvordan musikkfaget har vært, er og kan bli i fremtiden.

Jeg har undersøkt hvordan de forskjellige læreplanene L97, K06 og fagfornyelsen tolker begrepet «kreativitet», i lys av hva de forskjellige læreplanene mener at musikkfaget kan bidra til arbeid med elevenes kreativitet og skapende evner.

Jeg har også undersøkt hva lærere mener om endringene som kommer med fagfornyelsen. Jeg har tatt i bruk semistrukturerte intervjuer med et lite utvalg lærere for å finne ut hva de tenker om endringene som skal skje i deres arbeidshverdag.

Funnene fra analysen og undersøkelsen viser hvordan musikkfagets rolle og innhold har utviklet seg over tid, hvordan kreativitetsbegrepet blir tolket i de tre siste læreplanene, og hva et utvalg lærere mener om endringer som kommer med fagfornyelsen.

Abstract

This master dissertation explores how music as a subject has evolved from the L97 curriculum, to the subject renewal which will be in effect from the autumn semester of 2020. I have also explored what teachers think about the subject renewal, which will be their curriculum when it's implemented.

In my analysis I have researched characteristics of the overarching parts of the curriculum, and also the individual descriptions of each music subject from each curriculum. To find information about the L97, K06 and subject renewal I used the actual curriculums to get my data about how the music subject have been, is and can become in the future.

I have looked into how the different curriculums L97, K06 and the subject renewal interpret the term "creativity" in light of what the different curriculums think the music subject can contribute to activities with the student's creativity and their ability to create.

I have also looked into what teachers think about the changes that will come with the subject renewal. I have used semi structured interviews with a small selection of teachers to find out what they think about the changes that will affect their daily work routines.

The findings from the analysis and the research show how the role and content of the music subject has changed over time, how the term creativity is interpreted in the three latest curriculums, and what a selection of teachers think about the changes that will happen with the subject renewal.

Innholdsliste

1.0 Innledning	3
1.1 Problemstilling.....	3
1.2 Tidligere forskning på feltet	4
2.0 Teori	5
2.1 Hermeneutikk.....	6
2.2 Den hermeneutiske spiral	7
2.3 Bourdieu's kulturelle kapital	8
2.4 Læreplanutvikling	8
2.5 Teori om sammenheng	10
2.6 Fagutvikling	11
2.7 Kreativitet	11
3.0 Metode	13
3.1 Dokumentanalyse.....	14
3.2 Innholdsanalyse.....	14
3.3 Intervju.....	15
3.4 Andre metoder som kunne vært brukt.....	16
4.1 Læreplan L97	17
4.1.1 Kreativitet i L97	19
4.1.2 Musikkfaget i L97.....	22
4.1.3 Arbeidsmåter i musikkfaget	22
4.1.4 Felles mål for faget.....	23
4.1.5 Oppsummering av L97.....	23
4.2 Kunnskapsløftet K06	24
4.2.1 Kreativitet i K06	26
4.2.2 Musikkfaget i K06	28
4.2.3 Hovedområder	28
4.2.4 Oppsummering av K06	32
4.3 Fagfornyelsen	32
4.3.1 Overordnede tema	32
4.3.2 Musikkfaget i fagfornyelsen	34
4.3.3 Kreativitet i Fagfornyelsen.....	35
4.3.4 Kompetansemål.....	38
4.3.5 Oppsummering av Fagfornyelsen.....	40
5.0 Funn og drøfting	40
5.1 Utvikling av musikkfagets innhold.....	40
5.2 Utviklingen av musikkfagets rolle i grunnskolen.....	45
5.3 Hvordan tolkes begrepet kreativitet i L97, K06 og Fagfornyeslen?.....	48
5.4 Hva mener et utvalg lærere om musikkfaget i fagfornyelsen?	51

5.5 Oppsummering og avslutning	56
6.0 Referanseliste	57

1.0 Innledning

I Norge i dag har vi en grunnskole som er i ferd med å bli restrukturert, og få en ny læreplan. I denne oppgaven vil jeg derfor ta for meg utviklingen av musikkfaget på veg mot fagfornyelsen, som trer i kraft til høstsemesteret i 2020. Jeg vil undersøke hva som har endret seg i musikkfaget gjennom tidligere læreplaner, og se på hvordan musikkfaget har vært, hvordan det er, og hvordan det kan bli.

Denne masteroppgaven setter søkelyset på utviklingen av faget, og vil også se på hvordan læreplanene har påvirket musikkfaget. Hovedfokuset i denne oppgaven blir derfor på dokumenter som omhandler læreplanene som kan fortelle hva faget skal/ skulle være. Grunnlaget for interessen for temaet i oppgaven ble til gjennom tidligere studier om musikkfagets historie, og en økende interesse for hva fagfornyelsen kan ha å si for musikkfaget i fremtiden. Helt tidlig i master studiet hadde vi en forskningsblogg hvor vi hver måned hadde et tema som vi skulle skrive et blogginnlegg om. Jeg valgte i et av disse innleggene å skrive om fagfornyelsen, og ble dermed interessert i å finne ut mer om fagfornyelsen. Dermed ble det til at jeg valgte å se på utviklingen av musikkfaget fra L97 planen til fagfornyelsen som tema for min masteroppgave. Oppgavens tematikk og problematikk ble derfor valgt, slik at jeg via masterarbeidet kunne utforske musikkfaget på en måte som jeg ikke har gjort før, ved å gjøre historisk undersøkelse, og ved å sammenligne musikkfaget med sine tidligere varianter.

1.1 Problemstilling

Jeg lærte i arbeidet med denne oppgaven hvor fort en problemstilling kan komme til å måtte omformuleres, eller restruktureres etter hvert som man arbeider med oppgaven. Det dukker opp uforutsette vendinger, og informasjon som endrer perspektivet på oppgaven når man jobber med materialet. Jeg visste at jeg ville ha fagfornyelsen med som en del av tema, men jeg var usikker på hvordan jeg ville formulere det. Jeg ville også se på musikkfagets utvikling, og få med informasjon om hvordan man gjennom forskjellige læreplaner tenker om kreativitet i faget. Jeg fant til slutt ut at å se på hvordan musikkfaget har utviklet seg, med to hoved emner som utgangspunkt for å studere utvikling var det som passet oppgaven best. Etter mye om og men endte jeg til slutt opp med en formulering som jeg mener passer til oppgaven, og som tydelig viser hva oppgaven vil finne svar på.

Hvordan har nasjonale læreplaner for det norske musikkfaget i grunnskolen utviklet seg over tid fra L97planen til Fagfornyelsen 2020?

* Hvilke utviklingstrekk kan påvises for noen sentrale aspekter ved musikkfagets rolle i læreplanverket, for eksempel målsetting og verdigrunnlag.

* Hvilke aspekter ved musikkfagets fagutvikling er særlig iøyenfallende og hva karakteriserer denne utviklingen?

Problemstillingen og forskningsspørsmålene er valgt slik at oppgaven kunne ha fokusområder innenfor temaet som både er mulig å svare på, men også slik at de får plass innenfor rammene for oppgaven. For å løse problemstillingen vil jeg ta for meg musikkfagets utvikling fra L97 planen og frem til fagfornyelsen.

Jeg har valgt å skrive om musikkfagets utvikling på veg mot fagfornyelsen av flere forskjellige grunner. En annen grunn til at jeg har valgt dette temaet er fordi jeg synes det er interessant å se hvordan musikkfaget, som er faget jeg er utdannet i, har utviklet seg over tid, og se på hvordan det kan komme til å se ut når fagfornyelsen trer i kraft. Dette er interessant fordi det kan være store forskjeller på hvordan man gjennom tidene har sett på musikkfaget, dets funksjon og dets innhold. Dette kan innebære alt fra hvordan man underviser i faget, til repertoar, til hva man tenker at elevenes utbytte av faget skal være. Jeg fikk som skrevet tidligere interessen for temaet når jeg jobbet med et innlegg til en forskningsblogg som vi hadde på studiet, og jeg mente at dette var et aktuelt og interessant tema.

1.2 Tidligere forskning på feltet

Det er ikke mye forskning som er gjort direkte på fagfornyelsen, med tanke på at den er helt ny for 2020. Det finnes derimot forskning og utredninger som har sett på overganger mellom andre læreplaner, og forskning som har sett på musikkfagets utvikling. For informasjon om fagfornyelsen var det naturlig å gå rett til kildene, så der brukte jeg både Ludvigsen utvalget sin rapport *Fremtidens skole*, som er grunnlaget for at det ble mulighet for diskusjoner om fagfornyelsen, og Utdanningsdirektoratets høringsdokumenter, som er mer fagspesifikt.

En av artiklene som jeg har lest nøye er Harald Jørgensen sin artikkel *Sang og musikk i grunnskole og lærerutdanning 1945-2000*. Artikkelen tar for seg hvordan musikkfaget har

sett ut gjennom tidene og de forskjellige læreplanene som har vært. Den ser også på diskusjonene rundt musikkfaget, og belyser meninger om hva musikkfagets rolle burde være i den norske grunnskolen. En annen sentral kilde på utviklingen av musikkfaget leste jeg også en artikkel av Signe Kalsnes; *Musikkfaget i grunnskolen*. Denne artikkelen tar for seg mange av de samme temaene som Jørgensens artikkel, og de har vært til mye inspirasjon for denne oppgaven. Disse artiklene ble valgt fordi det ikke finnes mange kilder på hvordan musikkfaget var når det ble til og i sine tidlige faser, og fordi de skildrer situasjonene for musikkfaget på en god og oversiktlig måte. Formålet med å lese disse to artiklene var å få innsikt i hvordan andre har forsket på musikkfagets utvikling og læreplan utvikling tidligere. De ble benyttet som inspirasjon til å skrive min egen oppgave, og i tillegg for å se hva de tok opp som aktuelle temaer innenfor læreplanene og faget.

Jeg har også benyttet meg av en tidligere masteroppgave til inspirasjon, men ikke direkte til å finne informasjon, ettersom at den tar for seg en noe annerledes problemstilling. Oppgaven heter *Fra 197 til K06*, og er skrevet av Anders Kallevik. Oppgaven hans tar for seg hvordan læreplanen har påvirket musikkfaget, noe som gjør at den kan relateres til problemstillingen for denne oppgaven, og har noen likhetstrekk. Vinklingen for oppgavene er derimot forskjellig, og forsøker å finne ut av forskjellige problemstillinger. Der oppgaven hans er lik på min egen oppgave er at vi begge ser på overganger mellom læreplaner, og hvordan dette påvirker musikkfaget. Dette har vært til inspirasjon til å finne ut mer om hva som skal skje med musikkfaget når man går fra K06 læreplanen og inn i Fagfornyelsen.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil jeg ta for meg teori og litteratur som jeg har benyttet meg av for å skrive denne oppgaven

2.1 Hermeneutikk

For denne oppgaven er det naturlig å bruke hermeneutikk, med tanke på at hoveddelen i oppgaven består av å forstå og tolke tekster, og fordi oppgaven forsøker å forstå hva lærere mener om endringene som kommer til å påvirke deres arbeidshverdag. Metodene man bruker innenfor hermeneutikk kan variere mellom alt fra dokumentanalyse og andre former for tekstanalyse, intervju, og observasjon. Hva man velger å bruke av metoder vil variere ut fra hva man skal studere, og hvilken type studie man ønsker å gjennomføre. Som beskrevet i metodekapittelet har jeg i denne oppgaven valgt å benytte meg av dokumentanalyse og intervju. Ved å bruke hermeneutisk metodikk, vil man kunne komme inn i tekstene med et objektivt syn, men fortsatt med en viss grad av forforståelse for det man leser.

Hermeneutikken er en retning innenfor kvalitativ metode som baserer seg på fortolkning. Den har sitt utgangspunkt i tolkning av jus og religiøse dokumenter, men ble på 1800-tallet utviklet til å kunne brukes innenfor flere åndsprodukter. Hermeneutikken ble igjen endret på 1900-tallet, slik at den kunne brukes som metode til all tolkning og forståelse. «*Hos Martin Heidegger, Hans- Georg Gadamer og Paul Ricoeur er hermeneutikk en filosofisk teori om all forståelse.*» (Alnes, 2018, s.2) Metoden egner seg for studier om mennesker, om hva og hvordan vi tenker og hvordan vi forstår forskjellige fenomener. Hermeneutikken fokuserer på å tolke og forstå både mennesker og tekster, noe som gjør den til en anvendelig forskningsmetode innenfor samfunnsfaglige forskningsfelt. Hermeneutikkens måter å jobbe på gjør at den er annerledes enn forskningsmetoder som for eksempel positivismens metoder, fordi den ikke nødvendigvis vil prøve å finne en objektiv sannhet, men heller setter søkelys på hvordan enkeltmennesker forstår en tekst, situasjon eller hendelse. Hermeneutikken er ikke nødvendigvis opptatt av tall eller målinger som data, men heller hvordan man selv eller andre fortolker og får mening som data.

I moderne Hermeneutikk, er det spesielt et navn man ikke kommer unna, nemlig Hans Georg Gadamer. Han regnes av mange for å ha vært den fremste filosofen innenfor moderne hermeneutikk. «*Hans-Georg Gadamer (født 11. februar 1900, død 13. mars 2002) var en tysk filosof innenfor den kontinentalfilosofiske tradisjonen, best kjent for å ha utvidet hermeneutikken gjennom sitt verk Sannhet og metode i 1960.*» (Kulturakademiet, U.Å) I følge Gadamer, er hermeneutikken den eneste tilstrekkelige metoden for humanistiske forskningsfelt (Kulturakademiet). Gadamer utviklet hermeneutikken til å gjelde for flere aspekter innenfor

samfunnsvitenskap og humanistisk forskning. Det var med boken *Sannhet og Metode* han utviklet hermeneutikken videre, og la grunnlaget for hermeneutikk slik vi kjenner den i dag. «*Sannhet og metode har gitt viktige impulser til ulike disipliner som humanistisk vitenskapsteori, tekstteori, estetikk og teologi, for bare å nevne de mest åpenbare.*» (Dahl, 2010, s.1)

Hans arbeid med hermeneutikk på 1900-tallet har påvirket hvordan man jobber med både samfunnsvitenskap og humanistisk vitenskap. Deriblant finner man også musikkfaget, og hermeneutikk kan benyttes som en vitenskapsmetode for å forske på tekster, tolkninger og menneskelige aspekter innenfor musikkfaget.

2.2 Den hermeneutiske spiral

Et av de mest brukte prinsippene innenfor hermeneutikk blir kalt for den hermeneutiske spiral. Den hermeneutiske spiral baserer seg på at når man skal forsøke å forstå og fortolke noe, så går man inn i materialet med sin egen forforståelse. Denne forforståelsen vil være en del av måten man tolker teksten, og vil kunne bli endret når man leser en tekst. Når man har fortolket teksten man skal lese, med sin egen forforståelse, så leser man teksten en gang til, og vil kunne sitte igjen med en helt ny forståelse av hva teksten prøver å si. I boken *Hva annet er også sant?* beskrives opplevelsen man sitter med etter å ha brukt den hermeneutiske spiral slik: «*Du forblir heller ikke upåvirket selv, fordi opplevelsen berører en forståelse og en relasjon som er med på å definere deg. Forståelsen beveger også subjektet som forstår.*» (Nyeng, 2017 s. 201)

Man vil altså kunne endre sin egen oppfatning og forståelse av hva man har undersøkt, uansett hva man undersøker, ved å bruke den hermeneutiske spiral som utgangspunkt. I arbeidet med denne oppgaven har jeg måttet lese gamle læreplaner, og tekster som omhandler hvordan musikkfaget har vært i skolen fra 1960-tallet og frem til i dag. Måten jeg har gjort dette på er nettopp ved bruk av prinsippene som den hermeneutiske spiral bruker. Jeg har hatt mine egne tanker om hvordan faget har vært tidligere, og hvordan det har vært bygget opp, og etter å ha lest tekstene nøye og reflektert over dem, har jeg fått min egen oppfatning endret. Den hermeneutiske spiral blir derfor grunnleggende teori om hvordan man kan oppnå forståelse fra tekstene som blir brukt i denne oppgaven. Med spiralens måte å fornye ens egen forforståelse, er det en god måte å utvide sitt eget perspektiv på det man leser, men samtidig

kan man også få en bedre forståelse for andre perspektiver enn sine egne. Det er et nyttig verktøy for å forsøke å forstå hva teksten man leser egentlig prøver å si.

2.3 Bourdieu's kulturelle kapital

Når jeg leser tekstene som omhandler musikkfaget og læreplanene bruker jeg teoriene Bourdieu la frem om det han kalte den kulturelle kapital. «*Den kulturelle kapitalen opparbeides gjennom oppvekst og utdanning. Det er symbolske goder som har både bruks- og bytteverdi. Eksempler på dette kan være kunnskaper, språk og det å mestre sosiale koder og regler for oppførsel.*» (Mikkelsgård, 2016 s.1) Man kan se at den kulturelle kapitalen omhandler blant annet kunnskaper og at det kan oppnås gjennom oppvekst og utdanning. Måten jeg bruker denne teorien på er at jeg reflekterer om det jeg har lest gjennom læreplanene har kunnet gi elevene som gjennomfører grunnskolen en form for kulturell kapital gjennom det de lærer seg i musikkfaget.

Det brukes også til å finne viktige punkter i de forskjellige læreplanene som har kunnet bidra til utvikling av både fag og læreplan. Hvis endringen i læreplan eller musikkfaget har gjort dette, ender temaet opp enten i analysen eller i funn delen av oppgaven. Grunnen til at jeg bruker denne metoden er for å gjøre det enklere å definere hvilke data som jeg finner gjennom analyse som er viktig å få med i oppgaven. Dermed blir kriteriet i refleksjonen at det jeg har lest om må ha hatt en verdi og nytte for elevene, eller bidratt til å utvikle musikkfaget eller læreplanene. Å kombinere dette synet med den hermeneutiske spiral gir grunnlag for reflektering av materialet, og uthenting av data, ettersom at det kan brukes som et mål for utvikling. Med andre ord, kan det brukes for å avgjøre om dataene er en del av å utvikle musikkfaget innenfor kriteriene «innhold og rolle».

2.4 Læreplanutvikling

For å undersøke musikkfagets utvikling, og hvordan det har vært gjennom tidene siden 1960-tallet, er det nyttig å vite litt om hvordan læreplanene har vært samtidig. De nasjonale læreplanene er en sammensetning av de kravene som stilles til elever og lærere for at utdanningen i grunnskolen skal bli best mulig. Når en læreplan blir fornyet, så blir med stor sannsynlighet alle fagene innenfor læreplanen også endret. Læreplanutvikling er da teorier om hva som er det viktigste å få med på en læreplan, og hvordan nye ting skal iverksettes for

å få en best mulig skole for elever og lærere. En av forfatterne jeg benytte meg av for læreplanteori er Halvor Bjørnsrud, og hans bok *Læreplanutvikling og lærersamarbeid*. Boken tar for seg teori om hvordan læreplaner blir utviklet, men ser også på lærernes forhold til læreplanen, og hvordan den praktiseres.

Det er lærerne som skal jobbe etter læreplanene, og da kan det være lurt for dem å vite litt om hva som ligger bak læreplanene, for å få en bedre forståelse av dem. «*Lærerne på skolene og i klasserommene tolker og realiserer læreplanen gjennom sin undervisningspraksis for elevene*» (Bjørnsrud, 1995, s.19) Det er opp til lærernes tolkning av læreplanen hvordan de vil praktisere den. I følge Bjørnsrud (1995) er det to forskjellige hovedområder innenfor læreplanutvikling. Det første hovedområdet ser på læreplanen i en historisk, sosiologisk og idemessig sammenheng, mens det andre vil beskrive hvordan læreplanen bør være. (Bjørnsrud, 1995) De to hovedområdene er i utgangspunktet veldig forskjellig fra hverandre. De vil fokusere på forskjellige områder for å kunne gi et bilde av hva en læreplan kan være. «*Slik læreplanutviklingen fremstilles i boka er den en kombinasjon mellom de to retningene. All læreplanutvikling leder frem mot en ferdig utforming av en læreplan.*» (Bjørnsrud, 1995, s. 21) De to hovedområdene innenfor læreplanutvikling er gjerne adskilt, men de må begge være med for å utforme en ferdig læreplan.

En annen forfatter jeg har benyttet meg av i tillegg til Bjørnsrud er John Goodlad, og hans teorier om læreplanutvikling. Han skriver mye om utvikling av den amerikanske læreplanen, men det er likevel paralleller til hvordan norske læreplaner blir utviklet. Jeg har ikke brukt Goodlad som en direkte kilde i oppgaven, men jeg har lest gjennom noen av tekstene hans, og noen tekster basert på hans teorier om læreplanutvikling for å øke min egen kompetanse før jeg skrev om det i min egen oppgave. Årsaken til dette er at jeg ville bruke en norsk kilde som min kilde til informasjon om læreplanutvikling, mens samtidig kunne nok om læreplanutvikling til å forstå hva Bjørnsrud skriver om. En av artiklene jeg har brukt er ikke skrevet av Goodlad, men er redigert av ham. Denne artikkelen, kalt *A study of schooling: curriculum* omhandler aspekter ved læreplanutvikling, som for eksempel hvem som er med å på å utvikle læreplaner, og hvordan lærere tolker læreplanene. Dette omhandler som nevnt amerikanske læreplaner, men kan også brukes for å forstå læreplanutvikling og prinsippene bak utviklingen.

2.5 Teori om sammenheng

For å ha kriterier for analyse av nasjonale læreplaner, må man ha kriterier å følge for å kunne drøfte og reflektere. Jeg vil se på sammenhengen mellom læreplanens overordnede del, og musikkfaget i min oppgave, og dermed er det naturlig å trekke inn ordet læreplanssammenheng, eller Curriculum coherence som det blir kalt på engelsk. En definisjon på hva læreplanssammenheng er beskrives godt av UNESCO sin avdeling International Bureau of Education (forkortet til IBE heretter) på deres nettsted. «*A characteristic of curriculum indicating the extent to which the curriculum aims and content, as well as textbooks, teaching methods, and assessment are all aligned and reinforce one another.*» (IBE, u.å.) Det er som man kan se ut fra dette sitatet den første delen som handler om mål og innhold og hvordan det henger sammen som er definisjonen jeg forholder meg til. Dette er noe som man også finner i rapporten som Ludvigsen utvalget la frem i 2015.

Ludvigsen utvalget er teamet som ble satt sammen for å utrede forslag for hva som måtte til for å forbedre den norske grunnskolen. Det er dette utvalget som står bak utrednings arbeidet for det vi nå kaller for fagfornyelsen. Undersøkelsen dette utvalget gjorde så på hva som kunne gjøres for å forbedre og fornye læreplanen, i motsetning til å lage en helt ny læreplan. I denne prosessen kommer det frem teorier om hvordan man lager en god læreplan, og en av teoriene som kommer frem, er teorien om sammenheng i læreplanen. Et av begrepene som blir brukt i rapporten som utvalget leverte har jeg nevnt før, og det er «læreplanssammenheng». Ordet sammenheng får spesielt en viktig rolle innenfor utvalgets meninger om hvordan læreplanen bør se ut. «*Flere analyser har pekt på manglende sammenheng og konsistens i gjeldende læreplanverk. En videreutvikling av læreplandokumentene bør sikre god sammenheng i læreplanverket*» (NOU, 2015, s. 62)

Utvalget vil ha fokus på at det må være god sammenheng mellom det som står i læreplanen. Videre om sammenheng trekker de frem et uttrykk som heter curriculum-coherence. Dette uttrykket brukes for å beskrive sammenhengen mellom det står i læreplanens elementer, og innholdet i læreplanen. «*I læreplanforskning brukes begrepet curriculum coherence – læreplanssammenheng – om at det er sammenheng mellom læreplaners elementer og innhold.*» (NOU, 2015, s.62) Det har altså vært fokus på at læreplanens innhold og elementer må henge sammen, og dette kommer jeg mer tilbake til i hoveddelen av oppgaven. Teori om sammenheng i læreplanen er viktig for denne oppgaven, fordi jeg ser på utviklingen av både musikkfaget, og enkelte av læreplanens elementer, som for eksempel overordnede deler og

tverrfaglige mål. I fagfornyelsen vil dette ha en sammenheng med de overordnede målene. Dette henger sammen med IBE sin definisjon av hva læreplansammenheng er, fordi de vi styrke sammenhengen mellom læreplanen, fagene, undervisningen og alt annet som er relevant for god sammenheng i læreplanen. Sammenheng blir altså et nøkkelbegrep når jeg skal se på fagfornyelsen, og hvordan musikkfaget kan komme til å bli fra høsten 2020.

2.6 Fagutvikling

For å se på musikkfagets utvikling, vil jeg bruke teori om fagutvikling. Definisjonene jeg fant på dette begrepet stammer fra høyere utdanning, men begrepet kan også settes i sammenheng med fagutvikling på grunnskolenivå. Når jeg skal se på hvordan musikkfaget har utviklet seg, er det naturlig å trekke frem elementer som har utviklet seg over tid, og se det i sammenheng med teori om fagutvikling. En definisjon jeg fant om fagutvikling, og som jeg velger å bruke er: «*Systematisk arbeid som anvender nye materialer og produkter, å innføre nye prosesser, systemer eller tjenester eller å forbedre dem som eksisterer.*» (Hjort, 2018, s.1) Begrepet vil altså sette søkelys på å endre eller innføre nye elementer og prosesser i et fag for å utvikle det videre.

Fagutvikling kan også omhandle implementering av ny kunnskap. «*Fagutvikling henger nær sammen med kvalitet og henspeiler på planlegging, oppfølging og implementering av ny kunnskap.*» (Hjort, 2018, s.2) Fagutvikling tar altså opp flere elementer som kan være en del av å utvikle et fag videre. Det retter seg mot hvordan man kan hente inn ny kunnskap og nye metoder for å utvikle et fag videre. Det er ikke dermed underforstått at alt som kan gjøres for å utvikle et fag er bra for faget, men det handler om å se på hva man tror kan gjøre faget bedre. Dette kan innebære å endre pensum, endre fagets struktur, bruke eller ikke bruke tverrfaglige elementer og en mengde andre ting. I denne oppgaven vil jeg se på hvilke elementer som endrer seg i musikkfaget som gjør at man kan se en utvikling i faget.

2.7 Kreativitet

Kreativitet er et tema som vektlegges i musikkfaget gjennom alle læreplanene fra L97 og utover. Begrepet er sentralt for de praktisk estetiske fagene, og er et av hovedelementene som disse fagene skal dekke. Kreativitet kan i læreplanene tolkes på flere måter, men jeg vil se på

hva elevene skal få til med kreative prosesser gjennom musikkfaget. Det som blir sett på er hvordan utviklingen av begrepet kreativitet er i de forskjellige læreplanene.

Geir Kaufmann beskriver i boken «Hva er kreativitet?» om forskjellige situasjoner hvor kreativitet blir brukt, forskjellige måter å være kreativ og litt om hva som kan betegnes som kreative prosesser. I boken bruker han en modell for å illustrere hvordan en kreativ prosess kan foregå.

«Individ > Sosiale omgivelser > organisasjon > Samfunn > Kultur». (Kaufmann, 2006, s.23)

Denne modellen kan brukes til å beskrive hvordan kreativitet fungerer i det norske skolesystemet, ettersom at kreativitet kan oppstå i flere forskjellige situasjoner, og kan ha forskjellige utspring hos elever.

Som man kan se ut fra modellen oppstår ikke kreativitet utelukkende på individ nivå, men også gjennom andre ledd som er eksterne påvirkninger. Et eksempel som man kan bruke for å gi et innblikk i modellen, og hvordan den kan brukes med tanke på grunnskolen i Norge kan være å se individet som en elev, sosiale omgivelser som medelever og organisasjon som skolen. Ved å bruke de tre eksemplene kan man sette de kreative utløpene elevene i norsk grunnskole får gjennom skolen i system.

Denne teorien vil bli brukt for å kunne se på eksempler hvor elevene blir oppmuntret til kreativitet, men det er mange faktorer som spiller inn som går ut over dette. Jeg velger å holde meg til de tre første leddene i modellen fordi at jeg i denne oppgaven skal se på kreativitet i grunnskolen, og ikke på fritidsaktiviteter eller familiære faktorer.

I boken «Utdanningens vidunderlige risiko» av Gert J.J Biesta finner vi en litt annen tilnærming til kreativitet i skolen, eller i utdanningen som han skriver. «*Jeg er interessert i utdanning som en kreativ handling i seg selv, eller mer presist, i utdanning som en skapende handling, altså en handling der man bringer noe nytt til verden, noe som ikke fantes før.*» (Biesta, 2014, s.33) Her snakkes det mer om utdanning enn bare rene kreative prosesser, men det er et interessant fenomen å se på utdanning som en gjennomgående kreativ prosess. Det ordet jeg vil fremheve gjennom Biesta sin tekst, og som er relevant for denne oppgaven er ordet «Skapelse». Dette ordet vil vi se igjen i alle de tre læreplanene som blir analysert, og det vil ha relevans for hvordan man ser på kreativitet i de forskjellige læreplanene.

3.0 Metode

Metode innenfor oppgaveskriving er de forskjellige måtene man kan bruke for å hente informasjon og data som man vil bruke i sin oppgave. Det er også verktøy for å analysere og tolke dataene man finner i forskningen. Det er utallige muligheter innenfor metode, som man kan bruke når man skal skrive masteroppgave. Man skiller mellom to forskjellige hovedtyper for metode, *kvalitativ* og *kvantitativ*. Kvalitative metoder er metoder for å finne informasjon om et fenomen, med få informanter, men med data som går i dybden på fenomenet.

«Kvalitative metoder retter seg mot å forstå et fenomen, og gjerne deltagerens, medlemmenes eller de generelt berørtes eget perspektiv på det gjennom tolkning og refleksjon av ulike typer data» (Næss & Pettersen, 2017, s. 16) Kvantitative metoder er metoder man bruker for å få tall, da gjerne fra større grupper informanter. Man bruker gjerne de kvantitative metodene til for eksempel å lage statistikk, eller for spørreundersøkelser og lignende. *«Kvantitative metoder handler om å gjøre om fenomener til tall på en slik måte at det er mulig å si noe representativt om utbredelsen og fordelingen av disse fenomenene, samt deres relasjon til andre fenomener (Johansen, 2007).»* (Næss & Pettersen, 2017, s.6)

Etter hvert som mitt prosjekt har utviklet seg, har jeg sett at jeg befinner meg innenfor de kvalitative forskningsmetodene. Dette er fordi jeg i min oppgave skal lese, tolke og forsøke å forstå tekster som jeg skal analysere. I de tidlige fasene av denne oppgaven var utgangspunktet å ta i bruk flere metoder for å finne informasjon, men etter hvert som problemstilling og forskningsspørsmål utviklet seg ble det naturlig å bruke en metode for å hente ut data til analyse. For min oppgave har jeg derfor valgt et hermeneutisk perspektiv på hvordan jeg skal finne informasjon og data til prosjektet. Hermeneutikken forklarer jeg nærmere i teori kapittelet, men vil her i metodekapittelet ta for meg de spesifikke metodene innenfor hermeneutikken som jeg har benyttet meg av i denne oppgaven.

Når jeg skulle velge metode måtte jeg tenke på hva jeg ville finne ut av, og hvordan jeg ville jobbe for å kunne besvare min egen problemstilling og forskningsspørsmål. Etter å ha vurdert flere forskjellige metoder ble dokumentanalyse til slutt den metoden som passet best for denne oppgaven. Dokumentanalyse henger sammen med hermeneutikken, fordi man i en dokument analyse forsøker å forstå og fortolke en eller flere tekster, og vil sette seg inn i hva tekstene betyr og hva de sier.

3.1 Dokumentanalyse

Når man innenfor samfunnsvitenskapene skal forsøke å tolke og forstå tekster er det viktig å ha metoder for å kunne hente ut så mye informasjon som mulig fra teksten(e). For å gjøre det, må man ha en måte å analysere og hente ut data fra tekstene man skal studere. Dette blir kalt for dokumentanalyse/ tekstanalyse. For å få en bedre forståelse for hva dokument/ tekstanalyse er, vil jeg ta med en definisjon på hva ordet analyse betyr. «*Analyse betyr nøyaktig undersøkelse av noe som er sammensatt av flere bestanddeler for å forklare et gitt problem eller en gitt utvikling.*» (Tranøy & Tjønneland, 2020) Analyse blir altså brukt til å forklare et problem eller en utvikling ved å se på elementene som påvirker, eller er med på å forme problemet. For denne oppgaven er det naturlig å se på utviklingen av musikkfaget gjennom analyse av læreplaner og artikler som omhandler musikkfaget.

Når man jobber med dokumentanalyse, skiller man mellom kvalitativt og kvantitativt dokument analyse. I den kvalitative måten å analysere tekster på er man opptatt av å finne ut av meningen i teksten. (Skjulstad, 2017) I denne oppgaven har det vært nødvendig med en kvalitativ analyse av tekstene som er blitt brukt, for å få detaljene som omfatter musikkfaget frem. Det samme kan sies om informasjonen jeg ville hente frem om læreplanene. Kvalitativ dokumentanalyse ble derfor den beste metoden for å hente informasjonen jeg er ute etter.

Det finnes flere måter å gjennomføre en dokumentanalyse, og det er ikke alltid lett å vite hvilken måte man skal velge. Man kan for eksempel gjennomføre en såkalt «close-reading», eller nærlesing for å få med seg detaljer i tekstene man jobber med, eller man kan tolke tekstene bokstavelig slik de står. For denne oppgaven har jeg imidlertid valgt å benytte meg av en form for dokumentanalyse som heter innholdsanalyse.

3.2 Innholdsanalyse

Innholdsanalyse eller context analysis som det heter på engelsk er en form for dokumentanalyse, som setter søkelys på hva innholdet i teksten er, og hva sammenhengen i teksten er. Innholdsanalyse kan være både kvalitativ og kvantitativ, men vil for denne oppgaven bli brukt som en kvalitativ analyse av tekster. «*En kvalitativ innholdsanalyse vil gjerne ta for seg en mindre del eller et færre antall tekster for en grundigere analyse, hvor en legger mer vekt på hvordan de ulike elementene i teksten kan forstås i sammenheng.*» (Sæter & Sterri, 2015) Grunnen til at jeg bruker innholdsanalyse i min oppgave er fordi at det er en god metode for å lete frem tekstens sammenheng. Dette bruker jeg for å se på

utviklingen i musikkfaget over tid. Jeg bruker det også for å se på de forskjellige læreplanene som jeg skal bruke i min oppgave.

Innholdsanalyse vil for denne oppgaven være hoved metoden som blir brukt for å hente ut informasjon fra tekstene jeg jobber med. I arbeidet med denne oppgaven har jeg sett nøye på innholdet i læreplanenes overordnede deler, og på musikkfaget i de forskjellige læreplanene. Ved bruk av innholdsanalyse har jeg sammenlignet både faglige og overordnede elementer for å forsøke å danne et bilde av hvordan musikkfaget har utviklet seg. Dette har jeg gjort ved å kategorisere funnene fra analysen, og ved å sette funnene opp mot hverandre. Deretter har jeg gått gjennom funnene en gang til, reflektert over dem, og sett om det gir mening å plassere dem i den spesifikke kategorien jeg har plassert dem i. Innholdsanalysen blir dermed grunnlaget for å finne informasjonen, som jeg senere skal bruke for å argumentere.

I prosessen med å analysere tekstene har jeg også benyttet meg av en måte å forstå tekstene på som heter den hermeneutiske spiral. Denne måten å lese tekster på blir forklart mer detaljert i teorikapittelet i denne oppgaven.

3.3 Intervju

I arbeidet mitt med å finne informasjon om musikkfaget og fagfornyelsen, mener jeg det også er interessant å høre hva de som faktisk jobber med det mener om det som skjer. Jeg har derfor intervjuet et lite utvalg lærere, for å finne ut av hva de mener om musikkfaget i fagfornyelsen. Informantene er tilfeldig utvalgt, men er lærere i musikk innenfor grunnskolen. Intervjuene baserer seg på kvalitative forskningsintervju, fordi jeg har få informanter, og er ute etter hva de personlig mener om musikkfaget i fagfornyelsen. «*I det kvalitative forskningsintervjuet snakkar vi med folk som har kunnskap og erfaring om noko som vi er interesserte i som forskarar. Det gjer vi fordi vi ønskjer å forstå verda slik dei vi intervjuar, opplever henne.*» (Andersen & Krumsvik, 2017, s.76) Formålet med intervjuet er altså å få frem meninger om musikkfaget og fagfornyelsen gjennom øynene til de som underviser i musikkfaget. Intervjuene jeg har foretatt er semi-strukturerte, som vil si at jeg har spørsmål som jeg har laget ut fra en intervjuguide (Vedlegg 1), og i tillegg lar det være rom for spørsmål som kan dukke opp underveis.

Når man skal intervjuer er det noen etiske forhold man må ta stilling til. «*Det er viktig at du gir intervjupersonen nok informasjon om kva prosjektet ditt handlar om, og kva du har tenkt*

å bruke opplysningane til. Ein god stad å starte er å utforme eit informasjonskriv.»

(Andersen & Krumsvik, 2017, s.80) Informasjonsbrevet jeg sendte ut ble laget og godkjent i tråd med Norsk senter for forskningsdata sine retningslinjer (Vedlegg 2). All informasjonen som blir hentet fra intervjuene er anonymisert, og blir behandlet etter regelverket for oppbevaring av data, samt at dataene ved prosjektets slutt vil bli slettet. Jeg har i dette prosjektet fått tilgang til to lærere som jeg har intervjuet, og det eneste de har til felles er at de underviser i musikkfaget.

3.4 Andre metoder som kunne vært brukt

Som nevnt tidligere i kapitlet er det mange forskjellige metoder man kan velge mellom. Valg av metode er ikke alltid lett, og jeg vurderte flere metoder som kunne vært brukt. Jeg kunne ha benyttet meg av observasjon for eksempel, men da ville problemstilling og forskningsspørsmål måtte endret seg fra det jeg har kommet frem til, ettersom at det er ikke er særlig andre muligheter enn potensielt en video observasjon (hvis man er heldig og finner det) av musikkundervisning fra 1960-tallet for eksempel. Jeg måtte da ha endret fokuset mitt til å sette søkelys på hvordan musikkfaget er i dag, og ikke nødvendigvis på hvordan faget har utviklet seg. Dette gjør at jeg ikke ville benytte meg av observasjon, ettersom at det ikke er egnet for å hente den informasjonen som er relevant for denne oppgaven.

Min egen oppgave gikk fra å skulle være intervju basert, da med intervju som primærkilde, men dette ble senere endret, da oppgaven tok en annen vending. Dette medførte at intervju fortsatt er med, men det er blitt en betydelig mindre del av oppgaven enn tidligere. Dette skjedde fordi det jeg ville forske på i oppgaven endret seg fra å være spesifikt på musikkfaget i fagfornyelsen, til å omhandle musikkfagets utvikling frem mot fagfornyelsen. Når den endringen kom var det naturlig for meg å bytte til innholdsanalyse som primærmetode.

4.0 Analyse av Læreplanene L97, K06 og fagfornyelsen

I dette kapitlet skal jeg ta for meg de to siste læreplanene og den nye læreplanen som blir gjeldende fra høsten 2020. Jeg skal se på musikkfagets utvikling fra 1997 og frem til i dag, og se på hva musikkfaget har som hovedfokus i de forskjellige læreplanene. Jeg vil også fokusere på hva de overordnede delene i læreplanene sier, for å danne et bilde av hva

formålet med planene egentlig var, er, og skal bli. Musikkfaget vil derfor bli sett i sammenheng med den overordnede delen som det hører til. Jeg vil i dette kapittelet se på bakgrunnen for planene, analysere likhetstrekk ved de forskjellige planene, og finne sammenheng mellom planene. Målet er å se etter endringer i musikkfag og læreplan over tid, og å se på sammenheng mellom det læreplanenes overordnede deler vil at fagene skal gjøre, og hvordan musikkfaget imøtekommer overordnet del.

4.1 Læreplan L97

Læreplanen L97 ble offisielt innført høsten 1997, og tok over for M87 læreplanen. Planens mål var å «*Ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996 s. 11) Planen ville forme elevene til å kunne få fremtidens jobber, som ikke enda nødvendigvis eksisterte. Dette skulle man gjøre ved å gi en generell kompetanse, som skulle være bred nok til at man om nødvendig kunne spesialisere seg på nytt, ved for eksempel endring av yrke. Opplæringen skulle i tillegg til å gi bedre faglig kompetanse til elevene, også være med å danne dem som mennesker for fremtiden. Det ble derfor lagt vekt på forskjellige aspekter ved mennesket som man ville fremheve gjennom de ulike fagene. Dette inkluderte det *Meningssøkende, Skapende, Arbeidende, Allmendannede, Samarbeidende, Miljøbevisste og Integrerte* mennesket. Alle punktene skulle gjennom fag og skolemiljø forme elevene til å bli gode fremover tenkende borgere for fremtidens samfunn. Grunnskolen bidrag til den «fremtidige borgeren» skulle være å gi grunnleggende kunnskaper til elevene, som igjen skulle skape engasjement, gjøre barna aktive og gi dem skaperglede.

Grunnskolen skulle legge opp til et godt læringsmiljø, med like muligheter for alle elevene. Den skulle også gjøre det enklere å støtte oppdragelsen hjemme med sterkere og jevnligere kontakt mellom lærere og foreldre. Lokalsamfunnet skulle også benyttes av skolen, og skulle gjøre elevene bevisste på normer og verdier som var i lokalsamfunnet. Elevene skulle bli bevisste på hvordan man skulle forholde seg til omverden både i og utenfor lokalsamfunnet, og skolen skulle derfor bidra til at elevene fikk oppleve og lære om nærområdet. Dette kunne oppnås ved å for eksempel ta elevene med på tur i naturområder i nærheten av skolen, eller å observere bygninger og kjennemerker i nærområdet.

L97 læreplanen la opp til at elevene skulle få oppleve lokalmiljøet gjennom flere virkemidler, og ville sørge for at dette skulle være en del av å danne elevene. I læreplanen samler de alle

punktene nevnt ovenfor i en setning: «*Det overordna utgangspunktet er at opplæringa skal stimulere utviklinga av heile mennesket - det integrerte mennesket.*»

(Kunnskapsdepartementet, 1996 s 63) Man kan med andre ord lese hele de introduserende delen til læreplanen som et grunnlag for hvordan man skulle danne elevene til å bli fremtidsrettede borgere, som skulle ha en bred kompetanse. Man la også vekt på kristne og humanetiske verdier i L97 planen.

Opplæringa skal byggje på Kristne og humanistiske verdier. Kristendommen er ein sentral del av den norske og europeiske kulturarven. Samtidig er dei humanistiske verdiane, representerte blant anna ved demokratiske og menneskerettslege prinsipp, ein naturleg og inte grert del av verdigrunlaget. (Kunnskapsdepartementet, 1996 s. 64)

Dette var altså med videre fra tidligere læreplaner, som nevnt under avsnittene om historisk oversikt over musikkfaget. Kristendommen og humanismen hadde påvirkning for hvordan læreplanen ble skrevet, og igjen derfor på hva og hvordan elevene skulle lære. Samtidig så man også at det skulle undervises om samisk kultur i grunnskolen. *Samisk kultur og samfunnsliv er ein viktig del av den felles kulturarven som alle elevar i grunnskulen skal ha kunnskap om.* (Kunnskapsdepartementet, 1996 s. 65) Samisk kultur ble ansett som viktig i L97 planen, noe som igjen førte til at elever og lærere måtte ha kunnskaper om samisk kultur og arv. Det la også opp til at samiske elever skulle få lære om sin egen kultur, og bli klar over sin identitet som samisk.

Det var mange punkter i L97, og alle skulle spille en viktig rolle for fremtidens samfunn og borgere. Planen skulle både utvikle samfunn og identitet blant elevene, og sikre god læring med bred kompetanse. Dette var et forsøk på å tenke langsiktig i forhold til læring, og planen skulle sikre kunnskap som ikke forsvant over tid, men ble værende hos elevene.

Når jeg leser de forskjellige punktene vil jeg trekke frem noen punkter som jeg mener er viktige for den overordnede delen av læreplanen. Et viktig punkt mener jeg er at man i L97 har et fokus på at utdanningen skal legge opp til at man kan etterutdanne og/ eller omskolere seg, nettopp fordi man har en bred kompetanse når man kommer ut av grunnskolen. Men man var samtidig opptatt av å kunne gi det samme tilbudet til voksne. «*Utdanningsverket må bygges slik at voksne kan få samme muligheter som dagens unge. Grunnutdanningen vil ikke lenger strekke til for livslang yrkesutøvelse.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996 s.15) Man ser

her en utvikling som forsøker å forbedre utdanningen i grunnskolen, men som også vil gi muligheter til etterutdanning. Dette sier de skyldes at tidligere grunnutdanning ikke er tilstrekkelig. Derfor er det et viktig element at man legger opp til at de som har fått utdanningen sin før L97 planen har muligheter til å forbedre og styrke kompetansen sin. Jeg mener dette er et positivt trekk for L97 planen, ettersom at det ga folk som trengte det en mulighet til å forbedre utdanningen sin. Da hadde de bedre muligheter for å tilegne seg den nødvendige kunnskapen enn hvis man ikke ville gitt et slikt tilbud.

Et annet viktig punkt som jeg vil trekke frem er som jeg nevner tidligere at læreplanen fokuserer på at elevene skal få oppleve lokalmiljøet. «*Opplæringa må leggje vekt på å styrkje kunnskapen om og tilknytninga elevane har til lokalsamfunnet, naturen der, næringar, tradisjonar og levesett.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s. 58) Jeg anser dette som et viktig punkt i læreplanen, fordi det er med på å styrke elevenes kjennskap og kunnskaper om plassen de bor. Det gir dem muligheter til å oppleve lokalmiljøet, og dermed bli bevisste på hva som er av muligheter, blant annet med tanke på natur, aktiviteter og tilbud. At læreplanen tar opp i seg dette er et tegn på at man tenkte at det var viktig for elevene i grunnskolen å kjenne lokalmiljøet sitt, noe jeg er enig i, fordi det kan være en viktig del av dannelsen av elevene.

Kanskje det jeg mener er viktigst fra denne planen er dette med de forskjellige aspektene ved å være menneske som det ble lagt vekt på i L97 planen. Dette ble jeg forbauset over når jeg leste det første gangen, fordi jeg ikke visste at de var med i L97 planen, men trodde at de kom med den neste læreplanen. Jeg vil si dette er viktige punkter å få med i læreplanen, fordi det er en viktig del av hvordan man tenkte elevene i grunnskolen skulle bli når de var ferdig. Dette omfatter alle de punktene som blir nevnt over, *meningssøkende, skapende* osv. Det at man bevisst har de forskjellige punktene i læreplanen, og utdyper dem grundig er i mine øyne et positivt aspekt ved slike dannende elementer, men det er ikke alltid helt klart hvordan alle skal implementeres når man leser dem.

4.1.1 Kreativitet i L97

I L97 læreplanens overordnede del er det et eget delkapittel som heter «Kreative Evner». I denne delen av læreplanen skrives det om hvordan skolen mener det er viktig at elevene får bruke kreativiteten sin, og hvor viktig det er med skaperglede i grunnskolen. Et eksempel på hvordan de beskriver bruk av kreativitet og evne til å skape er slik:

Skapende evner vil si å oppnå nye løsninger på praktiske problemer ved uprøvde grep og framgangsmåter, ved å oppspore nye sammenhenger gjennom tenkning og forskning, ved å utvikle nye normer for skjønn og samhandling, eller ved å frambringe nye estetiske uttrykk. (Kunnskapsdepartementet, 1996, s.21)

Når man leser dette i læreplanen under delkapittelet «Kreative Evner», så er det indikasjoner på at læreplanen sier at kreativitet er nødvendig for at elevene skal lære seg å løse problemer, og tenke nytt. Man kan se at tankene om hvordan kreativitet skal benyttes er som en måte å løse problemer, men også for å utvikle nye måter å gjøre ting på. Det virker å være tydelige indikasjoner på at L97 læreplanen oppmuntrer til kreativitet, og at den prøver å si at kreativitet er viktig for grunnskolen. L97 planen vil også vise til historiske sammenhenger hvor kreativitet og utvikling har gjort positive endringer. *«Undervisningen må derfor vise hvordan oppfinnsomhet og skaperkraft stadig har endret menneskenes levekår og livsinnhold, og under hvilke historiske vilkår det har skjedd.»* (Kunnskapsdepartementet, 1996, s. 21) Ved å vise eksempler på historiske sammenhenger hvor kreativitet har vært med å gjøre endringer, kan man inspirere elevene i grunnskolen til å bruke sin egen kreativitet. Å inspirere elevene til å bli mer kreative kan gjøres på forskjellige måter, men det må ifølge planen også være elementer av læring for å kunne utvikle kreativiteten. *«Men kreativitet forutsetter også læring: at en kjenner elementer som kan kombineres på nye måter og har innarbeidet ferdigheter og teknikker til å virkeliggjøre det en kan forestille seg eller fabulere over.»* (Kunnskapsdepartementet, 1996, s. 22) Man ville altså lære elevene både teknikker og lærestoff som elevene kunne bruke kreativt.

I den overordnede delen av L97 planen er altså kreativitet sett på som viktig. Det skulle være med på å hjelpe elevene i grunnskolen til å finne nye måter å lære og å løse problemer på. I musikkfaget i L97 planen står det også om hvordan kreativitet er en del av faget. I planen brukes verbet «Å skape» mye, i tillegg til ordet skaperglede. Dette er en del av den kreative prosessen i musikkfaget, nemlig å skape musikk, lydbilder, danseuttrykk osv. *«Ei viktig side ved faget er den skapende aktiviteten, ei annen side er den mottakende. Disse to perspektiva skal komme til uttrykk ved at elevene skal syngje, spele og danse, komponere og lytte.»* (Kunnskapsdepartementet, 1996, s. 236) Når man snakker om elementene i musikkfaget som nevnt over, så er det rom for kreativitet innenfor disse. Kreativiteten kan bestå i å lage egne

melodier, lage egne sangtekster, lage egne danser til musikk, og flere andre kreative måter å jobbe på.

Musikkfaget skulle også legge til rette for at man skulle kunne fremføre egenkomponert musikk og dans på skolen. Dette gjaldt for elever med tilknytning til korps, musikkskole/ danseskole, kor eller som spilte instrumenter sang eller danset på fritiden. «*Elevane må få øving i å framføre både eigenprodusert musikk og dans og musikken og dansen til andre - ålene og i gruppe.* (Kunnskapsdepartementet, 1996 s. 237) Dette kunne brukes for å la elevene i grunnskolen få utvikle kreativiteten sin, og få prøve seg på å fremføre både egenkomponerte og andres komposisjoner. Dermed ble en viktig del av musikkfaget komponering.

«*Komponere gjer elevane når dei i musikkopplæringa gir eigne idear musikalsk uttrykk og form. I musikkopplæringa i grunnskulen omfattar omgrepet å lage sine eigne musikk- og danseuttrykk, improvisere og arrangere.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s. 238)

Komponering skulle sørge for at elevene fikk bruke kreativiteten sin til å skape kunstneriske uttrykk, enten gjennom musikk, dans eller begge deler. Dette var den delen av faget som skulle lære elevene om skaperglede, og i samme prosessen utnytte elevenes kreativitet.

«*Dei skal få oppleve og forstå at musikk kan lagast på ulike måtar og få tiltru til sine eigne skapande evner*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s. 240) Komponering i musikkfaget skulle altså hjelpe elevene med å bli trygge på sine skapende evner, og dermed også sin egen kreativitet.

I musikkfaget i L97 planen er det altså en tolkning av begrepet kreativitet, som bygger på at man gjennom fagene i grunnskolen skal hjelpe elevene med å bli mer kreative. Dette skulle oppnås gjennom ulike aktiviteter og undervisning, som skulle oppmuntre elevene til å tenke nytt, og på andre måter enn før. Kreativiteten skulle også kunne komme til liv gjennom musikkfaget, hvor man skulle ha rom for å komponere egen musikk og egne danser, men også ha muligheten til å få fremføre det man selv har laget. Dette kan i praksis oppmuntre elevene til å bli mer kreative. L97 legger opp til at kreativitet skal utforskes og læres. Det skulle altså oppmuntres til kreativitet og læring samtidig Kreativitetsbegrepet var altså til stede i denne læreplanen, og var en del av den norske grunnskolen på 90 og tidlig 2000-tallet.

4.1.2 Musikkfaget i L97

I L97 læreplanen åpner delen om musikkfaget slik: *Musikk, song og dans har gjennom tidene teke opp i seg, uttrykt og formidla stemningar, tankar og kjensler ved det å vere menneske - i leik, fest og kvardagsliv.* (Kunnskapsdepartementet, 1996 s. 236) Man kan se her at musikkfaget skulle appellere til gode sider og kvaliteter ved det å være menneske. Dette går tilbake til overordnet del av læreplanen, som vektlegger slike kvaliteter i sine mål for opplæring. Musikkfaget skulle bidra til å være den ytre rammen som fikk elevene til å bli interessert i, og tilegne seg kunnskap om musikk. (Kunnskapsdepartementet 1996) Planen ville ha med seg elementer fra musikk, sang og dans, og de tre uttrykksformene skulle være med å bidra til at elevene fikk oppleve og utøve i faget. Faget skulle gi elevene mulighet til å oppleve, bli kjente med og forstå musikk, både som kunst og som samfunnsuttrykk og samværsform. (Kunnskapsdepartementet, 1996) Musikkfaget skulle ikke bare ha en side ved seg, men vise musikk som et flerdimensjonalt fag, med fokus på det kunstneriske, samfunnsnyttige og musikk som et middel for å komme sammen. I tillegg skulle faget også kunne vise musikkens vitenskapelige sider.

4.1.3 Arbeidsmåter i musikkfaget

Hovedvekten for musikkfaget på denne tiden skulle legges på utforskning, skapelse og formidling. Dette skulle gjøres, samtidig som man ivaretok progresjonen i faget, og den faglige utviklingen hos eleven (Kunnskapsdepartementet, 1996) For å oppnå dette skulle man holde fokus på musikalsk lek, utforskning og eksperimentering på grunnskolen. Med dette kan man tolke at det skal legges til rette for at musikkfaget har et element av lek, som stimulerer til utforskning og eksperimentering. Dette kan igjen resultere i at mange elever vil kunne finne sin egen veg til musikk gjennom lek i musikkfaget.

Man skulle videre ta hensyn til at etter hvert som elevene ble eldre, så ville musikkvaner, musikksmak og hverdag endres fra de yngste elevene. Mange elever kunne for eksempel bli med i korps, kor, musikkskole eller andre former for musikalsk aktivitet, som kunne forme dem som musiker, og igjen forme deres interesse for musikk. Musikkfaget i skolen skulle da være med på å videreutvikle, og bygge opp interessen for de elevene det gjaldt. Etter hvert som elevene kom opp på mellomstadiet, skulle det legges vekt på at de fikk fremføre både egenprodusert musikk og dans.

På ungdomstrinnet skulle man ta hensyn til at musikksmaken til elevene kunne være godt utviklet, (dvs, elevene har utviklet sin egen musikksmak) og at enkelte elever kunne allerede ha utviklet stort utøver talent. Det ble foreslått i planen at de elevene som allerede var flinke utøvere kunne brukes som en resurs i faget, og kunne hjelpe elever som ikke nødvendigvis hadde like stor interesse for musikk.

4.1.4 Felles mål for faget

I musikkfaget på grunnskolen skulle det være felles for alle skoler og klassetrinn at:

Elevene skal utvikle evne til å uttrykke seg musikalsk, elevene skal oppleve gleden ved å delta aktivt i musikalske aktiviteter, at elevene får oppleve at deres egne musikalske og danseuttrykk har mening og betydning, at elevene utvikler musikalsk skjønn ved å høre på forskjellige sjangre og stiler og at elevene gjennom musisering og lytting får kjennskap til ulike norske musikk tradisjoner.

Elevene skulle altså gjennom deltakelse, opplevelser og lytting danne sine egne musikalske identiteter, ved å bli eksponert for et variert utvalg av musikk sjangre, danser og andre musikalske virkemidler.

4.1.5 Oppsummering av L97

L97 planen kom med en overordnet del som var fremtidsrettet, men som ikke nødvendigvis visste helt hva den var fremtidsrettet mot. Derfor ville den forsøke å sikre elevene så bred kompetanse som mulig, noe som man kan se ut fra den generelle delen av planen. Den skulle også bidra til å danne elevene til å bli gode borgere, med fokus på likestilling mellom kjønnene, hvordan man skulle forholde seg til lokalmiljøet, og hvordan man skulle forholde seg til andre. Musikkfaget i denne perioden bærer preg av å være skapt under denne generelle delen, og legger til rette for at musikkfaget skal kunne bidra til dette. Man skulle la elevene dannes gjennom å gi dem frihet til å danne sin egen musikksmak, la dem delta aktivt i timene, og ikke minst, utnytte elevresurser som drev aktivt med musikalske aktiviteter som korps, kor musikk skole osv.

Når man ser musikkfaget i L97 planen i forhold til overordnet del er det flere punkter som gjenspeiler forholdet mellom dem. Et punkt i overordnet del som musikkfaget kan sies å ta til seg i stor grad er delen om «det skapende mennesket». Herunder i overordnet del finner man

blant annet et tema som heter «Kreative evner. Jeg trekker dette frem, fordi som man kan se under punkt 4.2.3 (Arbeidsmåter i musikkfaget) at musikkfaget på denne tiden hadde elementer av utforskning og skapelse. Jeg vil argumentere for at musikkfaget med de to punktene innehar en sammenheng mellom fag og overordnet del. Mitt hovedargument for dette er at man ved å skape noe bruker det man har av kreativitet for å utvikle noe nytt, eller for å ta videre og/ eller endre på noe som eksisterer. Den overordnede delen skriver følgende om hvordan barn utvikler evnene sine til å skape: «*De utvikler sine skapende evner til å tenke, tale, skrive, handle og føle ved å innlemmes i de voksnes verden og tilegne seg de voksnes ferdigheter.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s 21) Når musikkfaget tar opp i seg blant annet skapelse av musikk og musikalske uttrykk som en hoveddel, er det liten tvil om at faget forholder seg til det som står i overordnet del. Hvis man ser dette forhold til læreplansammenheng, kan man se at dette punktet om skapelse forholder seg til overordnet del, og dermed bidrar til sammenheng. Kriteriet for dette er som nevnt i teorikapittelet at faget imøtekommer det som overordnet del beskriver om blant annet det skapende mennesket. Musikkfaget i L97 prøver altså å møte punkter i overordnet del som er relevante for faget.

4.2 Kunnskapsløftet K06

På 2000-tallet ble det gjort en undersøkelse kalt PISA-undersøkelsen. PISA står for Programme for International Student Assessment, og blir gjennomført jevnlig for å undersøke hvor godt elever gjør det i skolen. «*PISA ble første gang gjennomført i år 2000, og undersøkelsen blir gjentatt hvert tredje år. Alle de tre fagområdene, lesing, matematikk og naturfag, er med hver gang, men de bytter på å være «hovedområde.»*» (UDIR, 2019) Undersøkelsen viste at norske elever gjorde det dårligere enn flere av de nordiske landene, spesielt Finland. Med denne kunnskapen ble det satt i gang prosess med å utarbeide en ny læreplan for den norske grunnskolen. Dette skjedde like under 10 år etter at L97 planen ble innført. Denne nye nasjonale læreplanen tredde i kraft høsten 2006, og ble kjent som «Kunnskapsløftet» eller «K06».

I innledningen til *Kunnskapsløftet* kan man se at den overordnede delen fortsatt fokuserer på bred kompetanse, som skal ruste elevene for fremtidens yrker, og de nåværende yrkene.

Opplæringen skal kvalifisere for produktiv innsats i dagens arbeidsliv, og gi grunnlag for senere i livet å kunne gå inn i yrker som ennå ikke er skapt. Den må utvikle de evner som

trengs for spesialiserte oppgaver, og gi en generell kompetanse som er bred nok for omspesialisering senere i livet. (UDIR 2006, s.2)

Som vi kan lese av dette utdraget, er det i prinsippet akkurat det samme som L97 planen hadde som mål å gjøre, så de største endringene fra L97 skjer ikke her. Videre kan man også lese at de forskjellige typene menneske som L97 planen ville danne er de samme i K06 planen. Dette vil si at det Meningssøkende, skapende, arbeidende, allmendannede, samarbeidende, miljøbevisste og det integrerte menneske fortsatt står oppført, og er de menneskelige trekkene som skolen skal være med å utvikle. Det er også likheter i hva læreplanen sier om hva man kan gjøre for å forbedre utdannelsen til mennesker som har vært utdannet under tidligere læreplaner. «*Utdanningsverket må bygges slik at voksne kan få samme muligheter som dagens unge. Grunntidningen vil ikke lenger strekke til for livslang yrkesutøvelse. Omstilling og dermed kunnskapsfornyelse vil være det stabile livsinnslag.*» (UDIR, 2006, s.2) Dette betydde at voksne skulle få muligheten til å tilegne seg kunnskap, i tilfelle deres egen utdanning ikke strakk til i forhold til jobb resten av livet i likhet med tidligere læreplan. Man forsøkte med andre ord å sørge for at alle skulle kunne ha muligheten til å etterutdanne seg, for å kunne møte kravene til forskjellige jobber.

Et annet mål som skulle følges opp var fokuset på den enkelte elev. Med dette menes at man skulle tilrettelegge og tilpasse skolens gjøremål til den enkelte elev. «*Opplæringen skal tilpasses den enkelte. Større likhet i resultat skapes gjennom ulikhet i den innsats som rettes mot den enkelte elev.*» (UDIR, 2006, s.2) Som lærer ville man i prinsippet måtte finne ut hvem av elevene som var sterke, og hvem som var svake i hvert enkelt fag, og tilpasse opplæringen til dem, slik at resultatene skulle bli jevnere, likere og bedre. Dette kan være et av de viktige tiltakene man ville iverksette for å bedre det norske skolesystemet. En konsekvens av dette var innføringen av «nasjonale prøver», som skulle være en prøve som kartla elevenes ferdigheter innenfor norskfaget, (og samisk for de elevene som hadde det) engelsk og matematikk. «*Lærarane skal bruke resultata for å følgje opp elevane sine og i arbeidet med undervestvurdering og tilpassa opplæring.*» (UDIR, 2017) Dette medførte at i K06 planen fikk de fagene som gikk under nasjonale prøver en prioritert status. Dette resulterte i at i den norske grunnskolen fra 2006 og frem til nå, så hadde norskfaget 1770 timer, matematikkfaget hadde 1201 timer, og engelsk hadde 588 timer (UDIR, 2015) Dette kan ha påvirket de andre fagene som læreplanen skulle omfatte, på den måten at de kan ha blitt «nedprioritert» i forhold til nasjonale prøver fagene.

Når man leser gjennom den overordnede delen av K06 planen ser man at det ikke er de helt store endringene fra L97 planen. Det er likheter i alt fra hva de to planene sier, til hvordan de er formulert. Jeg trodde (når jeg begynte å lese planene) at det kom til å være større forskjeller mellom de to, men det later til at endringene er mer på det faglige enn det overordnede planet i K06 planen. Der man finner endringer i overordnet del er i de delene som omhandler den enkelte elev. Man innførte som nevnt over dette med tilpasset opplæring, og økt fokus på den enkelte elevs behov. Dette medførte at lærere måtte spesial tilpasse opplæringen til den spesifikke elevens behov. Dette mener jeg er en interessant utvikling, fordi den legger vekt på at lærere må tilpasse undervisningen. Tidligere var læreplanen laget for å gi alle like muligheter, men med tilpasset opplæring ville man sørge for at alle lærte det de skulle ut fra egne forutsetninger.

4.2.1 Kreativitet i K06

I K06 læreplanen finner man mange av de samme elementene som i L97 i den overordnede delen. For eksempel når det gjelder delkapittelet som omhandler kreative evner. Her står det ordrett det samme som i den forrige læreplanen.

Skapende evner vil si å oppnå nye løsninger på praktiske problemer ved uprøvde grep og framgangsmåter, ved å oppspore nye sammenhenger gjennom tenkning og forskning, ved å utvikle nye normer for skjønn og samhandling, eller ved å frambringe nye estetiske uttrykk. (UDIR, 2006, s.5)

Dette kan tolkes som at man ikke mente at delen som omhandlet skapende evner og kreativitet trengte noen form for endring eller forbedring. Med andre ord kan man tolke det som at man mente denne delen var god nok for den nye læreplanen. Dette betyr at utgangspunktet for hvordan man så på kreativitet i K06 ikke er annerledes enn i L97, så det er ikke så mye å si om kreativitet i overordnet del enn det som allerede er belyst under L97. Jeg vil derfor konsentrere meg om hvordan kreativitetsbegrepet blir tolket i musikkfaget i K06.

I innledningen til musikkfaget nevnes kreativitet i forbindelse med elevenes evne til å skape. «*Som et skapende fag skal musikkfaget gi grunnlag for utvikling av kreativitet og skapende evner slik at elevene blir i stand til å skape musikalske uttrykk ut fra egne forutsetninger.*» (UDIR, 2006, s. 2) Jeg vil understreke at det i denne sammenhengen står at elevene skal skape uttrykk ut fra egne forutsetninger. Dette betyr at det ikke nødvendigvis vil være stort

fokus på elevenes musikalske ferdigheter, men heller på elevenes innsats. Dette skiller seg ut fra L97, ettersom at det ikke står om elevenes evner på samme måte. Forskjellen er at man har med dette med egne forutsetninger. Dette betyr at alle kan ha en sjanse til å få brukt kreativiteten sin til å skape noe i musikkfaget, uten å nødvendigvis ha noe særlige musikalske evner.

Som i L97, er komponering fortsatt det område som skal stå for skapende evner og skaperglede i musikkfaget. Her skal elevene få utforske musikk og dans, og få lov til å skape sine egne uttrykk.

Hovedområdet *komponere* har musikkopplevelse og musikalsk skaping som faglig fokus og omfatter skapende arbeid med musikk og dans innenfor varierte uttrykk. Her inngår å utforske og eksperimentere med musikkens grunnelementer, utforske stemmen, sette sammen musikalske forløp i lyd og bevegelse og skape egne musikalske uttrykk. (UDIR, 2006, s. 3)

Som i tidligere læreplan, så er hovedfokuset i komponering at elevene skal få utfolde seg i musikkens og dansens kreative elementer, og få skape sine egne uttrykk. Man kan her se at prinsippet er mye det samme som i L97, men at det er formulert litt annerledes. I tillegg til at det er endringer i formuleringen om komponering, er det også lagt mer vekt på å jobbe skapende med musikk gjennom digitale verktøy. «*Ulike musikkinstrumenter og digitale verktøy anvendes både i musikalsk skaping og til opptak og bearbeiding av lyd og musikk til ens egne komposisjoner*» (UDIR, 2006, s.3) Dette er et eksempel på en teknologisk utvikling som har gjort det enklere for elever å gjøre opptak og å manipulere lyder. Dette gjør at man har et ekstra verktøy for å bruke kreativitet i musikkfaget. Denne måten å jobbe på kan gjøre det enklere for elever som ikke spiller musikk til vanlig å bruke kreativiteten sin i musikk, og det kan gi de elevene som allerede kan musikk en mulighet til å spille inn ideene sine. Dette gjør at kreativitet kan brukes på flere måter enn i tidligere læreplaner, hvor teknologien enten ikke eksisterte, eller var for utilgjengelig for grunnskoler.

I K06 læreplanen er det mye om kreativetsbegrepet som henger igjen fra L97 planen. Dette ser man spesielt i overordnet del, hvor de sier akkurat det samme om hvordan kreativitet og skaperglede skal brukes i skolen. Forskjellene finner man hvis man sammenligner musikkfaget i de to læreplanene. Der kan man se at mye er likt, men det er skjedd litt utvikling, som for eksempel å innføre digitale hjelpemidler for å kunne bruke kreativitet på

flere måter innenfor musikk. Men i utgangspunktet tolkes kreativitetsbegrepet relativt likt i K06 og L97.

4.2.2 Musikkfaget i K06

Musikkfaget i K06 bygger på grunnlaget som L97 la til rette i sin tid, men kommer med endringer og «forbedringer». I innledningen til musikkfaget beskrives det hvilket forhold mennesker har til musikk.

Alle barn, unge og voksne i vårt samfunn har et forhold til musikk. Musikk brukes i mange forskjellige sammenhenger og har dermed ulike funksjoner og også ulik betydning for hver enkelt av oss. Musikk tar opp i seg, uttrykker og formidler stemninger, tanker og følelser ved alle sider av det å være menneske. (UDIR, 2006 s.2)

Man kan her se at de grunnleggende prinsippene om at musikk er en del av det å være menneske er bevart fra L97 planen, men er kanskje mer vektlagt og mer detaljert beskrevet. Formuleringen virker også å kunne beskrives mer tilpasset den individuelle personen, ettersom at den nevner at musikk har «ulik betydning for hver enkelt av oss». Dette kan man sette i direkte kobling til prinsippet om det individuelle i den overordnede delen (beskrevet i forrige punkt).

I introduksjonen til faget blir musikk beskrevet som en nøkkel for en inkluderende skole, og som viktig for å skape sin egen identitet i det multikulturelle samfunnet som elevene vokser opp i. Det blir også beskrevet som et virkemiddel for å forstå, og verdsette andre kulturer enn den eleven selv kommer fra. Musikkfaget skulle altså være et viktig fag med tanke på å danne elevene til å respektere sin egen og andre kulturer.

4.2.3 Hovedområder

Musikkfaget ble i K06 planen strukturert i tre hovedområder, med kompetansemål innenfor disse. De tre hovedområdene er Musisering, Komponering og Lytting. Musisering i denne planen skulle omfatte de praktiske opplevelsene og erfaringene innenfor musikkfaget.

«Hovedområdet musisere har musikkopplevelse, forstått både som estetisk opplevelse og eksistensiell erfaring, som faglig fokus.» (UDIR, 2006 s.3) Denne delen av faget skulle altså være om både å oppleve musikk som estetisk fag, og som den delen av faget hvor man får synge, og lære å spille instrumenter. I komponering skal elevene lære å utforske de

grunnleggende elementene i musikk, og sette dem sammen i større og mindre komposisjoner. Man skulle også bruke digitale hjelpemidler for å gjøre det lettere for elevene å komponere, men man skulle også komponere uten digitale verktøy. Dette inkluderer også dans, som en egen uttrykksform innenfor musikk «*Hovedområdet komponere har musikkopplevelse og musikalsk skaping som faglig fokus og omfatter skapende arbeid med musikk og dans innenfor varierte uttrykk.*» (UDIR, 2006 s.3) Musikk som et estetisk fag er et skapende fag hvor man skal ha muligheten til å utforske og skape, og derfor er komponering et viktig punkt i K06 læreplanen. Her fremmer man i læreplanen at man vil bruke kreativitet, for at elevene skal kunne skape musikk etter egen evne. «*Som et skapende fag skal musikkfaget gi grunnlag for utvikling av kreativitet og skapende evner slik at elevene blir i stand til å skape musikalske uttrykk ut fra egne forutsetninger.*» (UDIR, s.2, 2006) Kreativiteten skulle gjelde for komponering og skapelse av musikk, og skulle sees i sammenheng med elevens evner innenfor musikk.

I det siste hovedområdet, Lytting, skulle hovedfokuset være på å oppleve og reflektere over musikk. «*Hovedområdet lytte har musikkopplevelse og refleksjon som faglig fokus.*» (UDIR, 2006 s.3) I denne delen av faget skal man oppleve forskjellige typer musikk, og reflektere rundt musikkens grunnelementer, og hvordan disse er brukt i musikken.

Man hadde også fokus på hvordan grunnleggende ferdigheter skulle komme frem i musikkfaget. Dette innebar å kunne uttrykke seg muntlig og skriftlig, å kunne lese, å kunne regne og å kunne bruke digitale verktøy innenfor faget. Å uttrykke seg muntlig og skriftlig skulle oppnås ved hjelp av sang og komponering, og vi å kunne skrive enkle notasjoner. Å kunne lese innenfor musikkfaget skulle forstås som å tolke og forstå ulike musikalske inntrykk. Regning skulle brukes til å forstå musikkens grunnelementer og gjenkjenne mønstre i musikken, som for eksempel rytme og takt. I digital kompetanse innenfor musikk skulle man bruke digitale verktøy som innspillingsprogram og musikkredigeringsprogram for å utforske musikk. (UDIR, 2006 s.4)

Det er mange elementer som inngår i denne planen, og ikke minst fikk vi mange kompetansemål, som utviklet seg i takt med at elevene ble eldre og mer utviklet. Jeg vil se nærmere på et hovedområdet, og vise litt av utviklingen i kompetansemål for dette. Under

trekker jeg frem eksempler fra «Musisering» som hovedområde. Allerede etter 2. året på barneskolen skulle elevene beherske en del musikalske ferdigheter

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke stemmen variert i ulike styrkegrader og tonehøyder
 - imitere rytmer og korte melodier i ulike tempi, takt- og tonearter
 - improvisere enkle stemmer og rytmer etter gehør
 - delta i leker med et variert repertoar av sanger, rim, regler, sangleker og danser
-
- delta i framføring med sang, samspill og dans (UDIR, 2006 s. 4)

Som man kan se av dette utdraget stilles det krav til at elevene skal beherske musikkens grunnelementer relativt godt. Læreren som skal undervise dette må i tillegg (som beskrevet under «Kunnskapsløftet K06») se den enkelte elevens behov, og tilpasse denne undervisningen, slik at alle elevene skal klare det. Målene utvikler seg, som nevnt i takt med at elevene blir eldre og skal lære mer. Målene etter fjerde klasse ser slik ut.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- holde en jevn puls i ulike tempi
 - imitere og improvisere over enkle rytmer og klanger
 - spille enkle ostinater og melodier etter gehør
 - beherske et sangrepertoar fra ulike sjangere og synge med fokus på intonasjon
 - danse et utvalg norske og internasjonale folkedanser
-
- framføre sang, spill og dans i samhandling med andre (UDIR, 2006 s.5)

Her kan vi se at målene har utviklet seg, og har blitt mer komplisert, for å tilpasse seg utviklingen elevene skal ha hatt på to år. For å se hva elevene skal kunne etter siste året på ungdomsskolen, og for å se på hvordan utviklingen av musikalsk kunnskap i grunnskolen har vært under K06 tar jeg med målene etter 10. trinn på ungdomsskolen.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke musikkens grunnelementer, symboler for besifring og akkordprogresjoner i spill på instrumenter
- velge uttrykk og formidlingsform i egen musisering og grunnlagte valg
- øve inn og framføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk
- bruke relevante faglige begreper i presentasjon av et arbeid med selvvalgt musikk (UDIR, 2006 s.6)

Man kan se av eksemplene at utviklingen blir stadig mer komplisert etter hvert som elevene blir eldre, noe som er helt naturlig i skolesystemet. Elevene skal etter ungdomsskolen beherske grunnleggende musikk kunnskap, både praktisk og teoretisk

Den største endringen i musikkfaget (og de andre fagene i grunnskolen) med K06 planen er nok innføringen av kompetansemål. Kompetansemålene er malen for hva elevene skal kunne etter en gitt tid, som for eksempel etter 2.trinn og etter 4.trinn. Dette kan ha endret hvordan lærere strukturerte faget, og dette kan igjen ha påvirket hvilke deler av musikkfaget som ble prioritert. Kompetansemålene i K06, som vi kan se av analysen er mange, så lærere som i tillegg til å måtte lage tilpasset opplæring, måtte også forholde seg til disse målene. Jeg tror disse målene i utgangspunktet hadde gode hensikter for å gjøre det lettere for lærere, men at det kan ha endt opp med å gjøre det vanskeligere å legge opp undervisningen.

Musikkfaget i K06 bygger som nevnt i begynnelsen av dette kapittelet på musikkfaget fra L97 planen, men tar det inn i en mer moderne skole. Et viktig verktøy som dermed kom inn med K06 planen er bruken av digitale hjelpemidler. Dette skyldes nok mer at digitale verktøy, som innspillingsprogrammer og DAW (Digital Audio Workstation) programmer, ble mer tilgjengelig etter hvert som datateknologi har utviklet seg. At man velger å inkludere ny teknologi er da et naturlig steg videre, og er nok en del av å forsøke å modernisere grunnskolen.

4.2.4 Oppsummering av K06

Kunnskapsløftet hadde som mål å forbedre det norske skolesystemet gjennom konkrete kompetansemål, og brukte nasjonale prøver for å følge med på hvordan elevenes resultater utviklet seg med læreplanen. Musikkfaget (og andre fag) ble ikke vektlagt like mye som de fagene nasjonale prøver omfattet, og derfor ikke ansett som like viktig. Derimot skulle musikkfaget være med å utvikle elevenes kreative og skapende evner når det kom til å komponere og skape musikk og dans. Læreplanens mål var å styrke resultatene til elevene, men kan ha bidratt til å svekke dem ytterligere, ettersom at kompetansemålene var mange, og at det ikke alltid er lett å vite hva man skal prioritere. Når jeg leser K06 planen er det som i L97 planen klare paralleller mellom overordnet del og det musikkfaget sier at det skal gjøre for elevene. I likhet med L97 kommer det kreative og skapende elementet frem i K06, og med tanke på læreplansammenheng, henger musikkfaget fortsatt sammen med overordnet del sine ideer om det kreative mennesket. Der jeg kanskje ser tendenser til at det kan bryte med tankene om det kreative mennesket er når vi begynner å snakke om kompetansemålene. Med tanke på mengden kompetansemål som lærerne i grunnskolen hadde å forholde seg til kan det nok ha blitt naturlig for dem å være selektiv når det gjaldt å prioritere hvilke mål de skulle bruke i sin undervisning. Dette kan for eksempel medføre at en musikk lærer som ikke har mye kompetanse på komponering prioriterer lytting fremfor komponering. Da kan man risikere at musikkfaget i stedet for å være et kreativt fag blir et rent teori/ historie fag, og i så tilfelle kan man miste sammenhengen med dette punktet i overordnet del.

4.3 Fagfornyelsen

Fagfornyelsen er navnet på den nye nasjonale læreplanen som blir gjeldende fra høstsemesteret 2020. Planen er det neste leddet i en lang rekke læreplaner og vil bli plan nummer sju i rekken av læreplaner som har tredd i kraft siden 1960-tallet.

4.3.1 Overordnede tema

I fagfornyelsen er det vektlagt tre overordnede tema, som skal gjelde for alle fagene som er i den norske grunnskolen. De tre målene skal være med å danne elevene, og gi dem verdier og prinsipper som de vil ha nytte av i sitt voksne liv. De tre temaene er: «Folkehelse og livsmestring», «Demokrati og medborgerskap», og «Bærekraftig utvikling».

De tre tverrfaglige temaene i læreplanverket tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet i lokalsamfunnet, nasjonalt og globalt. Elevene utvikler kompetanse knyttet til de tverrfaglige temaene gjennom arbeid med problemstillinger fra ulike fag.

De tverrfaglige temaene vil altså bli en svært viktig del av fagfornyelsen. Det har vært opp til hvert enkelt fag å definere hvordan faget passer med de overordnede temaene. I musikkfaget kunne man helt i begynnelsen av høringene finne alle de tre temaene inkludert. Etter de første rundene med høringer, forsvant imidlertid bærekraftig utvikling ut fra musikkfaget. Det har ikke blitt oppgitt noen grunn for dette. Ved den læreplanen som er utgangspunktet for denne delen av teksten (Mars 2019, med svarfrist juni 2019) er det kun Folkehelse og livsmestring og Demokrati og medborgerskap som er igjen i musikkfaget. I planen beskrives det hvordan musikkfaget passer inn med temaene.

Folkehelse og livsmestring

I musikkfaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at eleven utvikler evne til å uttrykke seg gjennom musikk, sang og dans. Fellesskapet rundt musikk bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse og bidrar til et positivt selvbilde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas. Musikk er en ressurs for å gjenkjenne, sette ord på og håndtere tanker og følelser, i medgang og motgang. Kunstneriske uttrykk gir mulighet til å forstå bedre både sitt eget og andres følelsesliv, og dette legger grunnlag for god psykisk helse. (UDIR, 2019 s.12)

Musikkfaget skal med andre ord kunne bidra til at elevene knytter bånd med hverandre og omgivelsene sine, og skal hjelpe dem med å sette ord på hvordan de føler seg. Det er viktige punkter som blir tatt opp, og som musikkfaget har potensiale til å kunne hjelpe med.

Demokrati og medborgerskap

I musikk handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at elevene utvikler kunnskap om hvordan musikk kan være en viktig demokratisk ressurs. Arbeid med temaet i faget gir elevene forståelse av hvordan de kan ta i bruk kunstneriske ytringsformer og estetiske uttrykk i demokratiske prosesser. Faget

musikk skal bidra til bevissthet om hvordan musikk til alle tider har vært brukt til å uttrykke meninger og til å skape og kommunisere identiteter. I musikk øver elevene seg i å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet, og de utvikler bevissthet om både retten til å ytre seg og ytringsfrihetens grenser. (UDIR, 2019 s. 12-13,)

Dette kan bidra til at elevene lærer at musikk kan benyttes som en plattform for å ytre meninger, og bygge opp identitet. Musikk kan brukes innenfor dette temaet for å lære elevene at det er viktig å si meningene sine, og at man har rett til å si meningene sine om ulike tema.

Musikkfaget har altså flere sider ved seg som passer til begge de overordnede temaene, og det vil kunne bli viktig for musikkfaget når denne læreplanen blir implementert til høsten 2020.

4.3.2 Musikkfaget i fagfornyelsen

Musikkfaget slik det skal bli i fagfornyelsen er ikke avgjort før fagfornyelsen trer i kraft til høsten 2020, men det er likevel høringsdokumenter, og svar på høringer, som man kan bruke som grunnlag for å se på hvordan faget med stor sannsynlighet vil bli. Det er også lagt ut en foreløpig læreplan, som jeg bruker som utgangspunkt for denne delen av teksten. Faget tar utgangspunkt i K06 versjonen, men kommer med endringer, omformuleringer og innsnevring på hva elevene skal lære. Som jeg skrev om tidligere i teksten, er denne innsnevringen en vesentlig del av fagfornyelsen. Faget har likevel hovedområder som det skal fokusere på, og som utgjør essensen i faget.

I fagfornyelsen er det vektlagt fire kjerneelementer i musikkfaget. *«Kjerneelementene i musikk rammer inn det mest betydningsfulle innholdet i faget og beskriver det elevene må lære for å kunne mestre og anvende faget.»* (UDIR, 2019 s.2) Denne forklaringen forteller at de elementene det er snakk om er grunnlaget for det elevene skal lære gjennom grunnskolen, for å oppfylle kravene som musikkfaget har. De fire punktene som trekkes frem for musikkfaget er: Å utøve musikk, lage musikk, oppleve musikk og kulturforståelse. Musikkfaget har altså både tydelige praktiske elementer, som å utøve og lage musikk, og mer passive/ teoretiske elementer, som å oppleve musikk og kulturforståelse. Det blir lagt opp til at elevene i grunnskolen skal innom alle de fire områdene i løpet av den 10-årige utdannelsen, og at disse elementene skal trekkes inn i undervisningen tidlig. Allerede etter

2.årstrinn skal elevene for eksempel kunne: «*Leke med musikkens grunnelementer og sette sammen lyder, rytmer eller stemme til en komposisjon, også med digitale verktøy.*» (UDIR, 2019 s.5) Dette er en klar indikasjon til at elevene tidlig skal begynne å lage musikk.

Musikkfaget har også grunnleggende ferdigheter som elevene skal beherske i løpet av skolegangen. De inkluderer muntlige ferdigheter, å kunne skrive, lese, regne og digitale ferdigheter innenfor musikkfaget. Måten ferdighetene blir beskrevet på i musikkfaget tyder på at de er blitt tilpasset musikkfaget, og hvordan man bruker musikkens elementer innenfor disse områdene.

Et eksempel fra læreplanen på hvordan elevene skal regne i musikkfaget er: «*Å kunne regne i musikk innebærer å forstå og bruke musikkens grunnelementer, som puls, takt, rytmer, tonehøyde og form. Musikk og dans oppstår og utspilles i tid og rom - fysiske rom så vel som emosjonelle - og gjør bruk av mønstre og strukturer.*» (UDIR, 2019 s.4) Som vi kan se ut fra dette sitatet fra læreplanen, så er ikke regning i musikkfaget nødvendigvis tradisjonell matematikk med pluss og minus, men heller en måte å forstå rytmikk, puls og andre musikalske elementer. Dette kan regnes som matematikk på flere måter, men kanskje mest fremtredende med at man bruker tall for å telle takter, og for å holde en jevn puls. Med andre ord, kan man se at musikkfaget tilpasser ordet «regne» til sine egne prinsipper i denne læreplanen.

Et annet eksempel på dette er digitale ferdigheter. «*Digitale ferdigheter i musikk er å kunne bruke musikkteknologi til å utøve, lage og oppleve musikk.*» (UDIR, 2019, s.5) Det handler om å kunne bruke musikkprogrammer, som kan inkludere for eksempel opptaksutstyr og musikkredigerings program. Igjen et eksempel på at man tilpasser de grunnleggende ferdighetene til å passe med musikkfaget. Punktene som går under grunnleggende ferdigheter blir tilpasset til musikkfagets premisser, noe som kan bidra til at musikkfaget får utvikle seg videre i fagfornyelsen.

4.3.3 Kreativitet i Fagfornyelsen

Fagfornyelsen som skal bli innført fra høsten 2020 kommer med en ny overordnet del, som går mer i dybde på hva den mener om kreativitet i skolen enn de to andre læreplanene. Kreativitet virker å være et mer sentralt begrep i denne læreplanen. Allerede tidlig i læreplanens overordnede del beskrives det et av synspunktene fagfornyelsen har på

kreativitet. «*Kreative og skapende evner bidrar til å berike samfunnet.*» (UDIR, 2019, s.6) Videre fortsetter læreplanen å forklare hvordan kunst og kultur er viktige fagområder som kan være med på å påvirke samfunnet vi lever i. «Kunst og kultur omfatter mange skapende og kreative fagområder, som påvirker både våre fysiske omgivelser og samfunnsutviklingen. (UDIR, 2019, s.6) Læreplanen forteller hvorfor kreativitet er et viktig begrep, og hvordan det kan påvirke samfunnet rundt oss. Denne utviklingen av hva kreativitet er i læreplanen er interessant, fordi den skiller seg ut fra de to forrige læreplanene. Den går lenger enn å bare beskrive hvordan den tolker kreativitet i skolen, og trekker også inn hva den mener om kreativitet i samfunnet.

I den overordnede delen står det også om hvordan læreplanen mener at elevene skal få bruke sine skapende evner i grunnskolen. Læreplanen vil bruke skapende læringsprosesser som en del av undervisningen i den norske grunnskolen. *I et større perspektiv er skapende læringsprosesser også en forutsetning for elevenes danning og identitetsutvikling. Skolen skal verdsette og stimulere elevenes vitebegjær og skaperkraft, og elevene skal få bruke sine skapende krefter gjennom hele grunnopplæringen.* (UDIR, 2019, s. 7)

Som vi kan se fra dette utdraget, legges det opp til at elevene i grunnskolen skal få jobbe med sine skapende evner i forskjellige fag gjennom hele grunnskolen. Dette viser at kreativitet er et viktig element i fagfornyelsen, som kanskje blir mer vektlagt enn tidligere. Dette fokuset vil kanskje også kunne påvirke fag som i utgangspunktet ikke har estetiske preg til å kunne tillate større bruk av noen av de kreative og skapende metodene som estetiske fag utnytter.

I musikkfaget i fagfornyelsen blir det med en gang understreket at musikkfaget er fag som bygger på skaperkraft. Dette blir klart allerede i den første setningen som beskriver faget: «*Musikk er et sentralt fag for skaperkraft, kulturforståelse og identitetsutvikling.*» (UDIR, 2019, s.2) Det blir forklart at skaperkraft er viktig i musikkfaget, noe som er viktig, fordi det betyr at elevene skal få skape musikk, og bruke kreativiteten sin. Videre beskriver læreplanen hva elevene skal gjøre i faget. «*Gjennom faget musikk skal elevene utvikle sine estetiske, kreative og skapende evner og få mulighet til å uttrykke seg.*» (UDIR, 2019, s.2) Det er altså stor vekt på at elevene skal få utvikle sine kreative og skapende evner. Dette er et eksempel på hvordan fagfornyelsen beskriver hvordan kreativitet kan brukes i den norske grunnskolen. Musikkfaget har potensialet til å kunne la elevene være kreative, uavhengig av

hvor «flink» man er musikalsk. Potensialet for å utvikle kreative og skapende evner er altså i stor grad til stede i musikkfaget i fagfornyelsen.

I fagfornyelsen blir det beskrevet kjerneelementer i faget, som erstatter hovedområdene fra tidligere læreplaner. De har samme funksjon, men er formulert forskjellig. Det hovedområdet som tidligere het «komponering, er blitt endret til kjerne elementet: «Lage musikk». I dette kjerneelementet blir det beskrevet hvordan elevene skal bruke kreativitet og skapende evner til å lage sin egen musikk, eller omarrangere eksisterende musikk.

Kjerneelementet lage musikk legger vekt på at elevene arbeider kreativt ved å organisere og sette sammen musikkens grunnelementer til noe nytt eller å omforme noe kjent.

Kjerneelementet bidrar til å øve elevene i å uttrykke seg og å lytte bevisst i skapende prosesser. Elevene skal få erfaring med og opplæring i ulike måter å lage musikk på og bli i stand til å ta i bruk ulike improvisasjons- og komposisjonsteknikker, verktøy og metoder. (UDIR, 2019, s.2)

Kjerneelementet «Lage musikk» tar altså utgangspunkt i akkurat det punktet heter, nemlig å lage musikk. Elevene i grunnskolen skal få bruke sin kreativitet, og sine skapende evner til å eksperimentere med, og lage musikk. Dette er i likhet med komponering i de to forrige læreplanene det området som tilrettelegger mest for kreative aktiviteter i musikkfaget. Under grunnleggende ferdigheter i faget blir skapende evner også vektlagt. «*Muntlige ferdigheter vil også si å kunne sette ord på og diskutere egne skapende prosesser og å kunne reflektere over musikalske erfaringer og opplevelser.*» (UDIR, 2019, s.4) Elevene skal kunne reflektere over sine egne skapende prosesser, og må derfor kunne sette ord på sine egne kreative prosesser. Refleksjon over egne skapende prosesser kan være et godt virkemiddel for å få elevene til å tenke på «hvordan» og «hvorfor» de har laget noe. Dette kan bidra til at elevene reflekterer over sin egen kreativitet. Også under det grunnleggende elementet digital kompetanse finner vi bruk av kreativitet. «*Digitale ferdigheter i musikk er å kunne bruke musikkteknologi til å utøve, lage og oppleve musikk. Dette innebærer å bruke digitale verktøy kreativt til å gjøre opptak, bearbeide og manipulere lyd og bruke programmering i skapende arbeid.*» (UDIR, 2019, s.5) Kreativt arbeid med digitale verktøy fortsetter med andre ord fra K06 læreplanen. Digitale verktøy kan gi større muligheter for å jobbe kreativt

med musikk for elever som ikke nødvendigvis har erfaring med musikk fra før. Dette gjør at alle har muligheten til å kunne jobbe kreativt med musikk med hjelp av digitale verktøy.

Kreativitet kan virke til å ha fått en større rolle i fagfornyelsen enn i K06. Kreativitet skal brukes i flere sammenhenger, og skal ikke bare gjelde for skolen, men også for når elevene skal ut i samfunnet og kulturer utenfor skolen. Dette betyr at bruk av kreativitet i grunnskolen blir sett på litt annerledes i fagfornyelsen enn de to forrige læreplanene.

Kreativitet får på papiret en større rolle i den norske grunnskolen i årene fremover, men det gjenstår å se hvordan det blir gjennomført. Dette blir gjeldende fra høstsemesteret 2020.

4.3.4 Kompetansemål

Fagfornyelsen baserer seg på kompetansemål, som skal representere det elevene skal kunne etter en viss periode i undervisningen. De gjelder fra etter 2. trinn, 4. trinn, 7.trinn og 10. trinn. Målene skal bidra til en jevn progresjon over den 10-årige grunnutdannelsen, og er en indikasjon på hva og hvor mye elevene skal lære. De fleste målene omhandler en stødig progresjon i å utforske musikkens elementer, fra å leke med dem, til å forstå dem. Et eksempel på dette er kompetansemålene som gjelder allerede etter 2.trinn.

Etter 2. årstrinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- bruke et repertoar av sangleker, tematiske sanger og danser.
 - leke med instrumenter, kropp og stemme og sette sammen lyder, rytmer og ord, også med digitale verktøy.
 - utforske og formidle opplevelser av musikk og dans gjennom ulike uttrykk.
 - utforske og samtale om den nære musikkulturen og kulturarven. (UDIR, 2019 s.5)

Man forventer med andre ord at elevene i grunnskolen skal ha begynt å utforske og leke med musikkens grunnelementer allerede etter 2.trinn. Dette er viktig for elevenes forståelse av hva musikk er senere i utdannelsen. For å se hva elevene skal kunne når de er ferdig med grunnskolen, kan man se på kompetansemål etter 10.trinn.

Etter 10. årstrinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- lage og utøve musikk, sang og joik gjennom stemme, kropp og instrumenter og reflektere over prosess og resultat.
- delta og samarbeide i musikalsk samspill.
- eksperimentere og improvisere med lyd fra ulike kilder og programmere musikalske forløp som kan inngå i sammensatte tekster.
- utforske og formidle musikalske erfaringer og opplevelser, blant annet ved bruk av fagbegreper og egne metaforer.
- gjøre rede for og reflektere over musikalske uttrykk i ulike historiske og kulturelle sammenhenger og drøfte betydningen av at tradisjoner bevares og fornyes.
- gjøre rede for og drøfte musikken og dansens betydning for individ og samfunn.
- tolke musikalske ytringer og drøfte ytringsfrihetens betydning og etiske konsekvenser. (UDIR, 2019 s.7)

Etter endt grunnskole skal elevene ha en relativt høy kompetanse innenfor musikk. Gjennom de 10 årene elevene har i grunnskolen, skal de gjennom varierte oppgaver og pensum i musikkfaget, og til slutt ende opp med en forståelse av hva musikk er og hvordan man utøver/spiller musikk, hvordan musikk skaper identitet og hvordan musikk kan være en plattform for ytring.

Vurderingen i faget er basert på en standpunktkarakter i 10.trinn.

«I standpunktvurderingen skal læreren vurdere den samlede kompetansen i faget. Vurderingsgrunnlaget skal ivareta bredden i kompetansemålene i læreplanen. Eleven skal være kjent med hva det blir lagt vekt på i fastsettingen av standpunktkarakteren.» (UDIR, 2019 s.8)

Dette vil si at musikk ikke er et trekkfag, og at vurderingen i faget blir basert på praktiske og teoretiske prøver og innsats i faget.

4.3.5 Oppsummering av Fagfornyelsen

Fagfornyelsen bygger i prinsippet på elementer fra K06, men korter ned på mengde, omformulerer en del ord og uttrykk, og endrer både overordnet del og innhold i fagene. Den introduserer de overordnede temaene, som fagene må inkludere og tilpasse seg. Musikkfaget i fagfornyelsen later til å få fungere på sine egne prinsipper om utforskning og opplevelse, samtidig som man har en teoretisk del som omhandler å forstå hvordan musikk fungerer. Fagfornyelsen har med andre ord potensialet til å bli en læreplan som er enklere for lærere å forholde seg til. Når man ser på de overordnede målene i forhold til musikkfaget er det blitt enda mer tydelig hvor sammenhengen ligger, ettersom at faget forholder seg til de overordnede målene *demokrati og medborgerskap* og *folkehelse og livsmestring*. Dette er i større grad konkretisert sammenheng enn ved tidligere planer, ettersom at faget må beskrive hvordan de to målene passer inn i faget. Det mangler imidlertid ett punkt fra de overordnede målene, nemlig *bærekraftig utvikling*. Hvorfor dette punktet er tatt vekk er ikke blitt forklart, men det var tidlig i denne oppgavens utvikling fortsatt en del av musikk faget. Likevel er de nye overordnede målene en måte å få mer sammenheng i læreplanen, og det legger opp til at man enklere kan se sammenhengen enn i tidligere læreplaner.

5.0 Funn og drøfting

I dette kapittelet vil jeg presentere mine funn fra analysen, og drøfte funnene for å kunne svare på problemstilling og forskningsspørsmål.

5.1 Utvikling av musikkfagets innhold

På slutten av 90-tallet kom L97 læreplanen inn i den norske grunnskolen, og brakte med seg nye elementer inn i musikkfaget. I L97 er man opptatt av at man skal oppleve og forstå musikk. Dette kunne man oppnå gjennom musisering, lytting, komponering og dans. En viktig del av utviklingen i denne planen skjer fra mellomtrinnet og oppover. Man tar her hensyn til at enkelte elever utvikler interesse for musikk utenom skolen, og lærer seg å spille og synge på et høyere nivå enn det som blir undervist i skolen. Læreplanen oppfordrer til dette, og vil gjerne bruke elevenes ferdigheter i undervisningen.

På mellomsteget blir skilnadene i den musikalske interessa, forståinga og utøvinga tydelegare frå elev til elev, mellom anna fordi mange tek til med opplæring på eit instrument i musikkskulen eller i eit korps. Skulen må nytte og byggje vidare på dei musikalske røynsleane og interessene elevane har. (Kunnskapsdepartementet, 1996, s.237)

Musikkfaget anerkjenner at musikkinteresserte elever kan ha faglig viktig kompetanse å bidra med i musikkundervisningen. Dette vil planen bygge vidare på, og gi elevene mulighet til å hjelpe medelever i musikkundervisningen, og vidare utvikle evnene til de elevene det gjelder. Man kan her se at musikkfaget i L97 benytter seg av lokale tiltak og elevenes egeninteresse for musikk, noe som gir en god sammenheng med overordnet del av planen, som vil fokusere på at elevene skal oppleve lokalmiljøet rundt skolen de er knyttet til. Musikkfaget legger opp til at elevene skal få utvikle sin egen musikksmak, og at faget skal ta hensyn til det. «*På ungdomssteget skal ein ta omsyn til at mange av elevane er påverka av ulik musikksmak, ulike musikkvanar og ulik livsstil.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s.237) Denne utviklingen står i sterk kontrast til for eksempel 60- tallet, hvor elevenes egen musikksmak ikke var et tema. Innholdet i faget tar altså sikte på at elevene har utviklet sin egen musikksmak, og vil bruke dette som en del av undervisningen. Faget har altså utviklet seg mer i retningen av at elevenes egen musikksmak og musikalske aktiviteter skal integreres i musikkfaget. Rent faglig var det fortsatt sang og musikk som var gjeldende. Det var som i tidligere læreplaner snakk om at elevene skulle lære seg både sang, musikk og dans. Musikkfaget på 90 og tidlig 2000-tallet la altså opp til å følge enkelte punkter i overordnet del på sine egne premisser. Man hadde lyst at elevene skulle få utvikle sine skapende og kreative evner, noe som er i tråd med overordnet del sine forestillinger om det kreative mennesket.

Dette med at elevenes egen musikksmak, og deres egne evner som kunne bli tatt i bruk i undervisningen ser jeg også på som et eksempel på Bourdieau sin kulturelle kapital (se 2.2). Her kan elevene som driver med musikk få utfolde sine kunnskaper i samhandling med elever som ikke nødvendigvis driver med musikk. Dermed både lærer og lærer man vekk kunnskap, og kan tilegne seg sosiale egenskaper gjennom musikkfaget.

I 2006 ble kunnskapsløftet (K06 læreplanen) innført, og musikkfaget gikk gjennom enda et steg i utviklingen. Dette er den varianten av musikkfaget som er i grunnskolen i skrivende

stund. Som i L97 planen var K06 opptatt av at elevene skulle få oppleve og høre et mangfold av musikk fra forskjellige kulturer. Faget er også opptatt av å skape identitet gjennom musikk.

I et flerkulturelt samfunn kan faget medvirke til positiv identitetsdanning gjennom å fremme tilhørighet til ens egen kultur og kulturarv, toleranse og respekt for andres kultur og forståelse for musikkens betydning som kulturbærer og verdiskaper lokalt, nasjonalt og internasjonalt. (UDIR, 2006, s.2)

Identitet er som man kan se et stort område innenfor musikkfaget i K06, og går videre enn bare musikksmak. Her snakker man om å lære om egen kultur, og andre kulturer gjennom musikk, noe som bidrar til økt forståelse for andre mennesker i et multikulturelt samfunn.

En viktig del av K06 læreplanen var innføringen av kompetansemål. Musikkfaget var som tidligere nevnt ikke et unntak, og fikk kompetansemål som var ment til å sikre høy kompetanse i faget etter 10 år i grunnskolen. Et eksempel på slike kompetansemål kan være for eksempel: «*Bruke musikkens grunnelementer, symboler for besifring og akkordprogresjoner i spill på instrumenter*» (UDIR, 2006, s.6) Dette eksemplet er hentet fra kompetansemålene for etter endt 10.trinn i grunnskolen. Målene finnes for alle stadier i grunnskolen, og forsøker å gi en stødig utvikling ved å sette mål som elevene skal oppnå gjennom undervisningen. Kompetansemålene er en viktig del av utviklingen i musikkfaget, fordi de legger grunnlaget for hva elevene skal kunne.

Det er da opp til lærerne i faget å etterkomme disse målene så godt som mulig. Der man kanskje kan ha hatt problemer med kompetansemålene i K06 er at det var mange av dem. I intervjuene jeg har gjort (5.5) gir lærerne uttrykk for at de mener at det er for mange kompetansemål å forholde seg til i K06 planen. Dette medfører at de er nødt til å velge ut de punktene de selv mener er viktigst. Hvis man gjør det på denne måten vil undervisningen kunne være drastisk forskjellig fra lærer til lærer, noe som vil kunne påvirke elevenes utbytte av undervisningen. Man kan jo da spørre seg selv om det var nødvendig med innføringen av kompetansemål. Ideen bak var å sikre høyere fagutbytte og kompetanse, men med tanke på mengden mål, kan det ha virket mot sin hensikt. Dette er et klart skille mellom L97 og K06, ettersom at L97 ikke hadde kompetansemål, men heller felles mål for faget. Dette er et klart skille mellom L97 og K06 ettersom at L97 ikke hadde atferds orienterte kompetansemål,

men mål som ble definert som noe å strebe etter og bevisstgjørende i forhold til egen progresjon, og dessuten felles mål for faget.

I fagfornyelsen finner man mange av de samme elementene som man finner i K06 læreplanen. Det er fortsatt stort fokus på musikk, kulturer og identitet, men man finner også elementer av musikkfaget som er særegne for den kommende læreplanen. Man har et stort fokus på å skape, og kreativitet som er en utvikling i faget som et skapende fag. «*Gjennom faget musikk skal elevene utvikle sine estetiske, kreative og skapende evner og få mulighet til å uttrykke seg. Faget skal legge til rette for musikkglede og mestringsfølelse, og elevene skal få erfare at egen stemme betyr noe i fellesskapet.*» (UDIR, 2019, s.2) Jeg vil også trekke frem den siste linjen i sitatet. Elevene skal få erfare at egen stemme betyr noe i fellesskapet. Dette betyr at gjennom musikk skal elevene få erfare at deres tanker og meninger har verdi i fellesskap. Denne utviklingen viser viktigheten av at musikkfaget kan hjelpe å bygge opp den individuelle eleven, og samtidig ha fokus på samfunn og fellesskap. Dette er direkte knyttet til de overordnede målene i læreplanen, mer spesifikt *Demokrati og medborgerskap*. Dermed ser man tydelige henvisninger når man leser læreplanen til hvordan faget henger sammen med overordnede mål. I musikkfaget har man to av de tre tverrfaglige temaene, nemlig *demokrati og medborgerskap, og folkehelse og livsmestring*. Musikkfaget må derfor ha kvaliteter ved seg som passer under disse temaene, og må understreke hva faget kan bidra med til temaene. I avsnittet om folkehelse og livsmestring begrunnes viktigheten slik:

I musikkfaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at eleven utvikler evne til å uttrykke seg gjennom spill, sang, andre vokale uttrykk og dans. Fellesskapet rundt musikk bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse og bidrar til et positivt selvbilde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas. (UDIR, 2019, s. 3)

Dette er musikkfagets bidrag til at elevene skal lære om folkehelse og livsmestring. Dette bygger på musikkfagets muligheter for elevene til å uttrykke seg. Musikkfaget har også en forklaring for hvordan det passer inn med demokrati og medborgerskap.

I musikk handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at elevene utvikler kunnskap om hvordan musikk kan være en viktig demokratisk ressurs. Arbeid med temaet i faget gir elevene forståelse av hvordan de kan ta i bruk

kunstneriske ytringsformer og estetiske uttrykk i demokratiske prosesser. (UDIR, 2019, s.3)

Som vi kan se her, så kan altså musikk bidra til at elevene lærer seg at musikk kan brukes som en del av demokratiske prosesser. Denne utviklingen i faget henger nøye sammen med utviklingen i læreplanen. Dette er som tidligere nevnt tverrfaglige temaer, noe som betyr at de gjelder for alle fag i grunnskolen. Likevel er dette noe som påvirker musikkfagets utvikling, fordi musikkfaget og lærerne som underviser i faget, nå har et ansvar for å få disse temaene inn i musikktime.

I L97 planen ser man, som beskrevet over, at man vil at elevenes musikksmak og musikkinteresser skal være med å forme faget. Dette hadde man lite eller ikke noe av i de tidligere læreplanene, noe som gjør at dette er en utvikling i faget.

Man kan også se en gradvis åpning av repertoaret i faget som strekker seg fra 60-tallet og frem til dagens læreplan. Med det store fokuset på norske og klassiske komponister helt i begynnelsen, begynte faget på 70-tallet å åpne opp for populærmusikk og jazz, til å åpne mer opp for sjangre på 80-tallet, og til å ta inn musikk og sjangre fra hele verden på 90 og 2000-tallet (Jørgensen, 2001, s.1-22). Ved å bruke Hjort sine tolkninger og fagutvikling, kan man se at dette er en tydelig utvikling for faget. Her vil jeg si at man i utviklingen av musikkfaget har innført nye prosesser, og forbedret dem som eksisterer. Ved å åpne opp repertoaret i musikkfaget har man forbedret noe som var i faget, fordi det er helt andre sjangre enn det som ble undervist i fagets tidligste stadium. Dette gjør at elevene får bedre kjennskap til variert musikk, og ikke bare det de som utviklet læreplanen mener er «riktig» musikk. Man kan også si at senere innførte musikkfaget nye prosesser, som for eksempel på 80-tallet, da man innførte begreper som «skape trivsel» «mestringsglede», «samhandel» og «trivsel».

Dette var begreper som var ment å fokusere på de sosiale sidene av musikk, og faget har siden dette ble innført hatt et element av de sosiale sidene ved musikk. Utviklingen i innholdet i musikkfaget har altså skjedd på flere måter. Det er både det faglige elementet som omhandler musikk, men også det sosiale elementet i innholdet, som går på hvordan man kan bruke musikk og musikalske aktiviteter i sosiale sammenhenger. Utviklingen av innholdet har, på bakgrunn av sin utvikling, vært med på å forme sammenhengen mellom musikkfaget og de overordnede delene i de forskjellige læreplanene. Mye av dette går på

kreative evner, noe musikk (og de andre kreative fagene) kan bidra stort med dersom innholdet i faget tillater det.

5.2 Utviklingen av musikkfagets rolle i grunnskolen

I L97 planen har musikkfaget flere roller. Her har man mer fokus på at elevene skal få lære om musikk, og at de skal få lov til å utforske sine egne skapende evner. «*Skulefaget musikk er den ytre ramma for å gi alle barn og unge høve til å få del i den musikalske røynsla og kunnskapen som andre har skapt, og å få opplæring i å kunne gi musikalsk uttrykk for sitt eige liv ut frå egne føresetnader.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s.236) Her kan man se at faget sin rolle er å vise elevene musikk som andre har skapt, men samtidig at de skal få lov til å skape musikk selv også. Faget tok også utgangspunkt i at det skulle være et fag for alle elever i grunnskolen, uansett hvilke musikalske forutsetninger elevene hadde.

«*Musikalsk aktivitet er prega av samhandling og samvirke, trivsel og kontakt som skaper tilhøyrslø og identitet. Faget i grunnskulen er derfor utforma med tanke på at det skal vere eit fag for alle elevar, der samvær og samhandling er like viktige som kvalitet og meistring.*» (Kunnskapsdepartementet, 1996, s.236) Denne rollen som et fag hvor alle skulle kunne delta som en del av sosialt samvær og samhandling er en rolle som skiller seg ut fra tidligere roller, fordi den faktisk fokuserer på det. Musikkfaget skulle her være et trygt sted å delta i sosiale musikkaktiviteter, et sted man kunne lære om og oppleve musikk, og et sted hvor man kunne utvikle sine kreative og skapende evner. I denne varianten av musikkfaget vil jeg si at det er lagt opp til å være et trivsels fag. Et fag for alle, som skal være lett og tilgjengelig å være med på, uavhengig av om man driver med musikk fra før eller ikke.

På 2000-tallet kan man se at musikkfagets rolle i stor grad er den samme som den var på 90-tallet under L97 planen. Den formulerer seg litt annerledes, men funksjonen og rollen musikkfaget skal spille bærer preg av L97. Med K06 planen som kom i 2006 blir musikkfagets rolle beskrevet slik:

Som et allmenndannende kunstfag skal musikkfaget gi elevene grunnlag for å kunne oppleve, reflektere over, forstå og ta del i musikalske uttrykk. Som et skapende fag skal musikkfaget gi grunnlag for utvikling av kreativitet og skapende evner slik at

elevene blir i stand til å skape musikalske uttrykk ut fra egne forutsetninger. (UDIR, 2006, s.2)

Man var med denne versjonen av musikkfaget fortsatt opptatt av at elevene skulle få oppleve og forstå musikk, og av at elevene skulle få skape musikk selv. I tillegg til denne rollen hadde man fokus på hva musikkfaget kunne bidra med i tilpasset opplæring.

«Musikkfaget spiller en sentral rolle i en tilpasset opplæring i en inkluderende skole.

Gjennom innhold og aktivitetsformer som søker å møte elevenes uttrykksbehov og gi rom for estetiske opplevelser, kan faget bidra til erkjennelse, innlevelse, utfoldelse og deltakelse.

(UDIR, 2006, s.2) Fagets rolle skulle som i L97 planen også være å inkludere alle elevene, uansett forutsetning og behov. Alle skulle kunne få delta i musikkundervisningen, og ha glede av den. Rollen musikkfaget spilte i denne perioden er, som nevnt tidligere, lik på rollen faget hadde den forrige perioden. Den legger til litt uttrykk som *uttrykksbehov* og *tilpasset opplæring*, men følger de samme prinsippene som L97 læreplanens musikkfag.

I den kommende fagfornyelsen kan man igjen se at man bygger på prinsippene fra tidligere læreplaner om hva musikkfagets rolle skal være. Men også her legger man til noen nyanser som gjør at den blir forskjellig. Musikkfagets rolle blir beskrevet slik i fagfornyelsen:

Gjennom faget musikk skal elevene utvikle sine estetiske, kreative og skapende evner og få mulighet til å uttrykke seg. Faget skal legge til rette for musikkglede og mestringsfølelse, og elevene skal få erfare at egen stemme betyr noe i fellesskapet. I musikk skal elevene møte et (1996, s.236) Denne rollen som et fag hvor alle skulle kunne delta som en del av sosialt samvær og samhandling er en rolle som skiller seg ut fra tidligere roller, fordi den faktisk fokuserer på det. Musikkfaget skulle her være et trygt sted å delta i sosiale musikkaktiviteter, et sted man kunne lære om og oppleve musikk, og et sted hvor man kunne utvikle sine kreative og skapende evner.

På 2000-tallet kan man se at musikkfagets rolle i stor grad er den samme som den var på 90-tallet under L97 planen. Den formulerer seg litt annerledes, men funksjonen og rollen musikkfaget skal spille bærer preg av L97. Med K06 planen som kom i 2006 blir musikkfagets rolle beskrevet slik:

Som et allmenndannende kunstfag skal musikkfaget gi elevene grunnlag for å kunne oppleve, reflektere over, forstå og ta del i musikalske uttrykk. Som et skapende fag skal musikkfaget gi grunnlag for utvikling av kreativitet og skapende evner slik at elevene blir i stand til å skape musikalske uttrykk ut fra egne forutsetninger. (UDIR, 2006, s.2)

Man var med denne versjonen av musikkfaget fortsatt opptatt av at elevene skulle få oppleve og forstå musikk, og av at elevene skulle få skape musikk selv. I tillegg til denne rollen hadde man fokus på hva musikkfaget kunne bidra med i tilpasset opplæring.

«Musikkfaget spiller en sentral rolle i en tilpasset opplæring i en inkluderende skole.

Gjennom innhold og aktivitetsformer som søker å møte elevenes uttrykksbehov og gi rom for estetiske opplevelser, kan faget bidra til erkjennelse, innlevelse, utfoldelse og deltakelse.

(UDIR, 2006, s.2) Fagets rolle skulle som i L97 planen også være å inkludere alle elevene, uansett forutsetning og behov. Alle skulle kunne få delta i musikkundervisningen, og ha glede av den. Rollen musikkfaget spilte i denne perioden er, som nevnt tidligere, lik på rollen faget hadde den forrige perioden. Den legger til litt uttrykk som *uttrykksbehov* og *tilpasset opplæring*, men følger de samme prinsippene som L97 læreplanens musikkfag.

I den kommende fagfornyelsen kan man igjen se at man bygger på prinsippene fra tidligere læreplaner om hva musikkfagets rolle skal være. Men også her legger man til noen nyanser som gjør at den blir forskjellig. Musikkfagets rolle blir beskrevet slik i fagfornyelsen:

Gjennom faget musikk skal elevene utvikle sine estetiske, kreative og skapende evner og få mulighet til å uttrykke seg. Faget skal legge til rette for musikkglede og mestringsfølelse, og elevene skal få erfare at egen stemme betyr noe i fellesskapet. I musikk skal elevene møte et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykk som åpner dører til større fellesskap. (UDIR, 2019, s.2)

Her kan man se at søkelyset på fellesskap kommer tydelig frem. Musikkfaget skal gjennom sin rolle bidra til at elevene skal erfarer med at deres egen stemme betyr noe i et større fellesskap med mange stemmer. Musikkfaget skal også ha en rolle i å forberede elevene på livet etter skolen, både på det sosiale plan, og som fremtidige arbeidstakere. *«Faget musikk skal forberede elevene på deltakelse i et samfunns- og arbeidsliv som har behov for praktiske og estetiske ferdigheter, kreativitet og sosial samhandling.»* (UDIR, 2019, s.2) Musikkfaget

egner seg til denne rollen på grunn av de kreative og estetiske metodene som man jobber med i faget.

Når man bruker Bjørnsrud sine teorier om læreplanutvikling, og Hjort sine prinsipper om fagutvikling for musikkfagets rolle, kan man se at faget har utviklet seg på linje med at læreplanene har utviklet seg. Nye læreplaner har betydd ny rolle for musikkfaget, både som et opplevelses fag, som kreativt fag og på mange måter et dannelsesfag. I de tre læreplanene kan man se at målet med faget har sin rolle i den gitte planen, og forsøker å imøtekomme de overordnede delene til de respektive planene. I fagfornyelsen med de overordnede målene i alle fag, bidrar musikkfaget med Demokrati og Medborgerskap og Folkehelse og Livsmestring, noe som jeg vil påstå er med på å danne elevene gjennom faget. Dette er ikke noe som nødvendigvis var et fokusområde for faget tidligere, men som har blitt det gjennom utvikling av læreplan, og dermed også utvikling av fag.

Musikkfagets rolle har som vi kan se gått gjennom flere forskjellige utviklinger. At musikkfagets rolle har utviklet seg sammen med læreplanene er ikke rart, ettersom at nye læreplaner og nye tider krever at faget også fornyes og utvikles. At man ikke alltid har hatt de samme meningene om hva musikkfagets rolle skulle være i alle planene er ikke overraskende. Hvis man ser på læreplanutvikling, nevner Bjørnsrud at det er to forskjellige sider i utviklingen av læreplaner. Det er den siden som ser tilbake på det som har vært, og ser på hva som kan gjøres, og de som tenker på hva læreplanen bør være. Når det er slike diskusjoner og meninger i læreplanutvikling, er det ikke unaturlig at man ser lignende utviklinger når det kommer til fagets utvikling, og hvilken rolle faget skal ha i grunnskolen.

5.3 Hvordan tolkes begrepet kreativitet i L97, K06 og Fagfornyelsen?

For å svare på forskningsspørsmålet «Hvilke aspekter ved musikkfagets fagutvikling er særlig iøyenfallende og hva karakteriserer denne utviklingen?» har jeg valgt å se nærmere på hvordan begrepet «kreativitet» har blitt brukt i de forskjellige planene. Jeg vil i dette kapitlet se nærmere på hvordan de tre versjonene av faget benytter kreativitet som en del av musikkfagets fagutvikling. Jeg må imidlertid også se på hvordan læreplanenes overordnede deler ser på kreativitet i grunnskolen. Musikkfaget er et fag med et potensiale for elevene i grunnskolen til å få brukt sine kreative evner på nye og spennende måter. Men

hvordan legger de tre læreplanene L97, K06 og fagfornyelsen opp til at kreativiteten skal tas i bruk både i faget musikk og i læreplanene?

Som vi kan se ut fra for eksempel L97 og K06 planene når de har delkapittelet «kreative evner», så kommer begrepene som har med «skapelse» å gjøre innunder der, som jeg har nevnt tidligere i analysen. Som Biesta skriver om i boken *Utdanningens vidunderlige risiko* er dette med skapelse et viktig begrep å ta tak i, ettersom det i planene henger sammen med ordet kreativitet. Slik det blir beskrevet i L97 planens overordnede del (se 4.1.1) kan man se at med en gang kreativitetsbegrepet kommer inn, så kommer også skapende evner, altså evnen til å skape. Dette betyr at i læreplanen L97 så henger de to begrepene tett sammen. Og med det vi kan se av kreativitetsbegrep i K06 planen (se 4.2.1) kan man se at de samme prinsippene for hvordan man ser de to begrepene fortsatt er det samme. De to planene ser altså ut til å ha det samme synet på kreativitet. Det kan virke til at det er lagt opp til at kreativiteten og skapende evner i stor grad skal komme gjennom de estetiske fagene, deriblant musikkfaget. Dette betyr ikke at elevene ikke skal være kreative i andre fag, men det er i de kreative fagene elevene får lære å bruke sine kreative evner.

Denne tolkningen av kreativitetsbegrepet gjør at man dermed kan ha et tydelig skille mellom kreative og ikke kreative fag. Planene virker også til å mene at kreativiteten er et personlig fenomen, som skal være til hjelp for individet. Det er altså den enkelte elev som skal utfolde seg kreativt, og ha glede av å være kreativ. Ser man dette i sammenheng med Kaufmann sin modell (se 2.7) vil jeg si at man i disse læreplanene har et fokus på individ nivået. Det er nok rom for samarbeid, som tar det videre til det sosiale nivået, men hovedtyngden er på individnivå. Hvis man sammenligner de to læreplanene med fagfornyelsen, kan man se en annen holdning til kreativitet. Allerede da Ludvigsen utvalget kom med sin utredning i 2015 ville de ha et annet syn på kreativitet i grunnskolen. «*Utvalget anbefaler at kreativitet, innovasjon, kritisk tenkning og problemløsning er kompetanser skolen bør bidra til at elevene utvikler.*» (NOU, 2015, s.31) De sier helt konkret at skolen generelt, og ikke spesifikke fag bør bidra til at elevene utvikler disse evnene. Jeg trekker her inn organisasjonssteget fra modellen til Kaufmann, hvor man kan se at skolen burde oppmuntre mer til kreative tenkemåter og problemløsning. En måte man kan gjøre dette på er for eksempel ved å innføre kreative arbeidsmetoder i enkelte fag som ikke har disse metodene fra før.

Når man ser på prosessene rundt kreativitet i musikkfaget, skrives det om å skape musikk, musikalske uttrykk og å kunne finne skaperglede og bruke sine skapende evner gjennom faget. Alle de tre planene har de elementene av skapende evner og gleden av å skape som viktige punkter for faget. Her er det bred enighet mellom de tre planene om at de skapende prosessene er viktig for faget. Det er også enighet om at elevene skal få oppleve å skape ut fra sine egne forutsetninger, noe som gjør at alle kan inkluderes i de kreative prosessene rundt det å skape musikalske uttrykk, uavhengig av om de har musikalsk bakgrunn eller ikke. Jeg vil argumentere for at i beskrivelsene av musikkfaget, er kreativitetsbegrepet relativt likt, fordi de alle omhandler å utvikle elevenes skapende evner og skaperglede. De formulerer seg ulikt, men grunnprinsippet er det samme for alle tre versjonene av musikkfaget.

De tre planene er med andre ord relativt enige om hva skaperglede og skapende evner er, og de er opptatt av hvordan elevene skal få ta i bruk evnene, og oppleve gleden ved å skape noe. Et punkt hvor K06 planen og fagfornyelsen skiller seg ut fra L97 er hjelpemidlene de har for å la elevene være kreative. Digitale hjelpemidler som for eksempel digitale opptakere, musikkredigerings program og notasjonsprogram var mulig å bruke under L97 planen, men teknologien var ikke like godt utviklet på slutten av 90-tallet som den har blitt i senere tid. Dette medfører med selvfølge at det er lettere å inkludere teknologien senere i K06, og spesielt i Fagfornyelsen. Musikkteknologi kan bidra til å gjøre det enklere å la elevene være kreative, fordi de ikke er avhengig av å kunne spille et instrument, eller synge for å kunne skape, redigere eller omarrangere musikk. Det kan også bidra til at elevene kan utforske redigering av lyder de tar opp, eller la elevene ta opp musikk som de synger eller spiller i felleskap. Det bidrar også til at man får mer digital kompetanse gjennom faget. Dette er en gradvis endring fra L97, men den har sitt utspring fra tilgjengelig teknologi. Det er derfor ikke så rart at dette er et tema i de to nyeste læreplanene.

Der man kan finne forskjeller i tolkningene av kreativitet er i læreplanenes overordnede deler. L97 og K06 planen baserer seg på de samme formuleringene om hvordan elevene skal lære seg å løse problemer kreativt, men fagfornyelsen tar for seg et bredere spektrum av hva kreativitet kan være i den norske grunnskolen og i samfunnet utenfor skolen. «*Kreative og skapende evner bidrar til å berike samfunnet. Samarbeid inspirerer til nytenkning og entreprenørskap, slik at nye ideer kan omsettes til handling.* (UDIR, 2019 s.6)

Fagfornyelsen ønsker flere kreative metoder og flere arenaer for å ta i bruk kreativitet enn de to forrige planene. Her handler det ikke kun om de praktisk/estetiske fagene, men at flere fag må få inn elementer av kreativitet. Hvis man ser på hva Ludvigsen utvalget sine tanker om hvordan sammenheng burde være i læreplanen, kan man se at kreativitetsbegrepet blir påvirket av det. Dette ser man fordi man snakker om kreativiteten gjennomgående i hele læreplanen, noe som gjør at det blir en tydelig sammenheng mellom intensjonen med økt fokus på kreativitetsbegrepet, og det som står i læreplanen når det gjelder hvordan kreativitet skal brukes i grunnskolen.

Ut fra analysen av kreativitet i de forskjellige læreplanene og musikkfaget i planene, vil jeg argumentere for at man kan se en jevn progresjon av kreativitetsbegrepet fra L97 til Fagfornyelsen. Vi kan se hvordan kreativitetsbegrepet først dreier seg mest inn på de kreative fagene, og på skapende evner, til å gradvis gjennom K06 planen og frem til fagfornyelsen vil forsøke å få kreative arbeidsmåter og prinsipper inn i hele læreplanen. Metodene for å jobbe kreativt i musikkfaget har også utviklet seg med tiden, som følge av blant annet teknologisk utvikling, men har også fortsatt et grunnleggende prinsipp med å koble sammen kreativitet og skapelse i faget musikk. Man kan se at planene legger opp til at kreativitet er en positiv ting i skolen, og at musikkfaget (og de andre praktisk/estetiske fagene) er en god måte å lære elevene å være kreative mennesker. Musikkfagets egen fagutvikling har blitt påvirket av de overordnede delene, hvilket verktøy som er tilgjengelig, og samspillet mellom disse. De overordnede delene legger grunnlaget for hvordan kreativiteten skal tolkes, og lærerne og det verktøyet de måtte ha for å la elevene være kreative (det være seg instrumenter, innspillings program, lyd manipulering osv) har vært en stor del av musikkfagets utvikling av kreativitetsbegrepet.

5.4 Hva mener et utvalg lærere om musikkfaget i fagfornyelsen?

Når det kommer ny nasjonal læreplan er det naturlig at det kan skje endringer for hvordan man skal jobbe med undervisning. Når man snakker om læreplaner og musikkfaget i grunnskolen, er det naturlig at lærerne som jobber med disse tingene daglig har meninger om det de skal jobbe etter. Som en del av fagutvikling og læreplanutvikling vil lærere måtte sette seg inn i nye temaer, nye måter å jobbe på, og kanskje må de endre sin måte å undervise på for å imøtekomme kravene som læreplanen stiller. Jeg vil derfor vite hva noen lærere tenker om

endringene for musikkfaget som kommer med fagfornyelsen. Lærerne er tilfeldig utvalgte lærere, med forskjellig utdanning innenfor musikkfaget, men som underviser i musikkfaget i grunnskolen.

På spørsmål om deltakerne hadde deltatt i høringsprosessene rundt fagfornyelsen, svarte lærerne slik:

Lærer 1: *Jeg var vekke et år i permisjon, og det var jo når disse her prosessene var i gang eller ja, holdt på. Så det kan jeg ikke svare helt konkret på. Men vi ble jo på en måte oppfordret til at hvis vi ønsket, så kunne vi (for det kunne jo alle gjøre) skrive inn våre meninger, men jeg tror ikke de på en måte aktivt har, ja, gått inn for det her på skolen.*

Intervjuer: *Så det er mer en oppfordring til dere?*

Lærer 1: *Ja, men da var jeg som sakt vekke, men når jeg var her så var det på en måte det som var fokuset.*

Lærer 2: *Noen lærere har vært med på høringsprosessen, men jeg vet ikke om musikk. Jeg har ikke deltatt*

Lærerne jeg har snakket med har altså ikke selv deltatt i høringsprosessene rundt fagfornyelsen, men representanter fra skolene de jobber for har vært med på disse prosessene. Dette er interessant med tanke på at høringene har vært åpne for lærere og ellers andre interesserte å delta på. Man har dermed hatt mulighet til å kunne gå inn og gi tilbakemelding selv om man ikke direkte har blitt spurt om å være med. Da blir det opp til hver enkelt lærer om de selv vil gi innspill til hvordan fagene de underviser i skal bli eller ikke.

Jeg ville også forsøke å finne ut hva deltakerne tenkte om hvorfor man trenger en fornyelse i den norske grunnskolen, eller hvorfor ikke.

Lærer 1: *Verden er jo alltid i endring og den utvikler seg, og jeg tenker jo at den stadig må utvikle seg. Det som var med den forrige læreplanen, eh eller, den læreplanen vi har nå som vi har diskutert litt er jo at det er veldig mange mål å jobbe ut fra, kompetanse mål altså. Og da blir det litt sånn at man mister litt oversikten, mens den nye nå, den er jo mer konkret. Men så tar den jo og mer fokus på for eksempel det digitale, som og var i den forrige, men*

kanskje mer spesifikt nå i den nye. Det som er bra med den nye er jo at det er mer praktisk orientert, at det er mer fokus på det praktiske

Lærer 2: Det er veldig greit med litt fornyelse fordi at sånn som det kommer inn nå, så er det mer utforsking, mer selvstendig arbeid for elevene, de skal tenke selv. Jeg tror det møter den moderne tiden vi er i. Vi står litt friere til å mikse fagene i forhold til før.

Intervjuer: Mer tverrfaglig samarbeid?

Lærer 2: Ja, mye mer tverrfaglig samarbeid, og det er sånt som jeg liker.

Ut fra dataene som er samlet her, kan vi se at begge deltakerne virker å være positivt innstilt ovenfor fagfornyelsen. De tar forskjellig utgangspunkt for hvorfor de mener det er positivt, men de er enige om at det kan være bra med litt endringer i hvordan undervisning gjennomføres, og arbeidsmetodene som kan brukes. Lærer 1 sier at læreplanen som de nå jobber ut fra (K06) har mange mål å komme gjennom med elevene, og at den derfor kan bli litt uoversiktlig. Dette stemmer over ens med mine tanker i analysen om at K06 planen kan ha hatt for mange kompetansemål å forholde seg til. Lærer 1 sier derimot at det som kommer med den nye planen virker å være mer oversiktlig enn tidligere. Det blir også sakt fra lærer 1 at det digitale aspektet for den nye læreplanen er mer spesifikt i den nye planen. Lærer 1 virker med andre ord til å se at det kan bli en bedre og tydeligere struktur i fag i grunnskolen med fagfornyelsen. Dette kan ha sammenheng med at fagene i grunnskolen vil få redusert mengden kompetansemål som lærerne og elevene må forholde seg til. Lærer 1 snakker også om økt fokus på det praktiske i den nye læreplanen. Musikkfaget er et fag med både teori og praksis, så dette kan sees på som en viktig vending for grunnskolen. Hvis det praktiske blir mer prioritert, slik det virker for lærer 1, vil læreren kunne drive mer med praktiske musikkoppgaver i undervisningen fremover.

Lærer 2 trekker frem at det blir mer rom for utforsking og selvstendig arbeid for elevene. Dette kan for eksempel i musikkfaget bety at elevene får flere muligheter til å oppdage ny musikk (eller for dem, ny musikk) og få lov til å oppleve musikk på sine egne premisser. Lærer 2 ser også på det tverrfaglige samarbeidet mellom fag, og ser på fagfornyelsen på en slik måte at man står mer fritt til å kunne kombinere fag. Lærer 2 nevner også at dette er noe personen liker. En ting som det virker som at lærer 1 og 2 er enige om er at skolen trenger å tilpasse seg den verden vi lever i nå. Lærer 1 sier at verden alltid er i endring, og lærer to sier

at planen kanskje møter den moderne tiden vi er i. De virker med andre ord begge til å mene at verden endrer seg, og derfor må læreplanen og fagene også endre seg til å gjenspeile den moderne tiden vi lever i.

Jeg ville også finne ut om skolene som deltakerne jobber på hadde begynt å iverksette noen av endringene som skal komme med fagfornyelsen.

Lærer 1: *Ikke annet enn at vi har brukt en god del tid nå etter jul og skal gjøre det fremover nå med fagfornyelsen og gå inn i faget, sitte å diskutere hvilke endringer som blir gjort, og tolke ulike kompetansemål og diskutere. Så det er der vi er nå her på skolen. Rektor har gjort et utvalg og da er vi fire som er blitt satt sammen, men det er flere som har musikkutdanning, men siden vi har mest musikkutdanning og underviser i faget så får vi lov til å sitte sammen og diskutere.*

Lærer 2: *Vi har hatt utviklingstid, der vi har gått gjennom fagene. Vi har vært i grupper på de forskjellige fagene hvor vi har jobbet oss gjennom en del temaer. Men det tok brått slutt med koronautbruddet. Det er ingen som har sett på mer etter det, så sånn sett så har vi blitt hemmet i den jobben.*

Den originale planen for skolene var å ha arbeid med grupper med lærere som underviser i samme fag, men som vi kan se av lærer 2 sitt svar, men så ble dette satt på vent når koronautbruddet skjedde i Norge (mars, 2020). Likevel, var den egentlige planen at lærerne skulle jobbe med de forskjellige fagene i grupper, og komme frem til hvordan de skulle legge opp undervisningen til høstsemesteret når fagfornyelsen trer i kraft. Lærer 1 sier at rektoren ved skolen har satt sammen lærerne som har mest utdanning i musikkfaget i grupper for å diskutere rundt kompetansemålene, og hvordan skolen skal jobbe med de nye målene. Dette er en indikasjon på at skolen lærer 1 jobber på vil at de med mest kompetanse og utdanning i de forskjellige fagene skal utforme planer for undervisningen som skal skje på skolen.

Jeg ville også vite om hvordan deltakerne potensielt kommer til å endre elementer i sin egen undervisningspraksis med tanke på de overordnede målene som kommer med fagfornyelsen.

Lærer 1: *Ja, nå husker jeg ikke akkurat hva som står i det nye, men vi har jo diskutert litt det her med fokus på miljø, demokrati er jo et begrep som er i det nye, og da er det jo litt sånn:*

Ok, hvordan skal du gripe an det? Skal du synge en sang om miljø, holder det? Det er jo litt sånn ja, en må jo kanskje tenke litt nytte, kanskje mer tverrfaglig, og det er kanskje noe som vi burde gjort for å møte disse nye begrepene i den nye læreplanen. Så det er en tanke om eventuelle endringer som jeg vil gjøre.

Lærer 2: Akkurat dette med folkehelse og livsmestring er allerede, eller vi har vært en del innom det, for vi jobber med det via dette som heter PALS blant annet, der det går på hvordan man har det, samtalegrupper og sånt. Det synes jeg vi egentlig har hatt en del allerede. Bærekraftig utvikling har vi ikke hatt så mye om med de små egentlig, så det blir greit å få inn. Og demokrati og medborgerskap, ja, med de aller minste har vi ikke jobbet så mye med de tingene. Jeg vet ikke hvor mye de kan ha det, for de er ikke med på for eksempel elevråd før de kommer i fjerde klasse, sant, så de er på en måte ikke med i den medbestemmelsen, annet enn hvis vi har samtaler i klassen. Der får de være med å bestemme selvfølgelig.

De har allerede litt av det men det er jo klart at nå vil det bli mye mer fokus på det.

Lærer 1 vil forsøke mer tverrfaglig arbeid for å kunne ta i bruk de nye overordnede temaene. Det virker imidlertid ikke som om det er bestemt noen måter å implementere disse temaene for lærer 1 enda. Lærer 2 har allerede tatt i bruk samtalegrupper for å jobbe med folkehelse og livsmestring gjennom PALS. Lærer 2 mener det skal bli bra å få inn bærekraftig utvikling og demokrati og medborgerskap som temaer også, men sier også at de ikke har jobbet mye med disse temaene med de yngste elevene.

Som vi kan se av informasjonen fra deltakerne, så virker de begge å ha en positiv innstilling til fagfornyelsen. Det virker til at de er bevisste på endringer som kommer med fagfornyelsen, og at de har forsøkt å begynne å komme i gang med noen av endringene som skal inn i grunnskolen. Ingen av de to som har vært intervjuet har deltatt aktivt i høringene om fagfornyelsen eller musikkfaget, men begge har kolleger som har deltatt. Selv om de ikke selv har deltatt, later de til å være opplyst om endringene som kommer, og de har gjort seg opp sine egne meninger om fagfornyelsen. At deltakerne i disse intervjuene stort sett ser på utviklingene som kommer med ny overordnet del og i musikkfaget med et positivt blikk er interessant, ettersom at de later til å være enige med hverandre i mye, og enige i mange av endringene som kommer.

5.5 Oppsummering og avslutning

Som vi kan se av analysen og drøftingen i denne oppgaven har det skjedd utvikling i musikkfaget i takt med at det har skjedd utvikling i de nasjonale læreplanene. Det har dermed vært en jevn utvikling fra L97 til K06 til fagfornyelsen, som man kan se når man går inn på temaer som de overordnede delene og musikkfaget tar opp. Jeg har dermed kommet frem til at musikkfagets rolle har utviklet seg på lik linje som planene, og dermed har musikkfagets plass i skolen endret seg over tid. Fra å være et fag der elevene skulle kunne bruke kreative evner og trivsel, til å i tillegg komme inn på punkter som har med danning og sosialt samvær (Demokrati og medborgerskap og Folkehelse og livsmestring i fagfornyelsen).

I fagutviklingen kan vi se at det er flere punkter som har bidratt til utvikling, blant annet bruk av nye og mer moderne hjelpemidler i undervisningen (eks: teknologi), og hvordan lærere vil jobbe med endringene som de skal innføre i sin egen undervisning i grunnskolen. Faget har som jeg beskrev tidligere utviklet seg i samspill med læreplanene, og dermed er det naturlig at faget forsøker å tilpasse seg nye tider, og nye utviklinger. Dette gjøres ved å tilpasse faget til overordnet del av læreplan, eller overordnede mål, det gjøres ved å tilpasse fagets kompetansemål, og det gjøres ved å modernisere faget til å passe inn i tiden. Dette kan man se ut fra læreplanene at har vært forsøkt gjort både i større og mindre grad, men likevel gjort for fagets utvikling.

For å konkludere vil jeg med dette si at de nasjonale læreplanene har utviklet seg på flere punkter for å passe til det de sittende regjeringer har ment at burde være den ideelle grunnskolen i Norge, og til tiden de er blitt laget for. Dette handler ikke om hva man i etterkant kan si og mene om de forskjellige læreplanene, men om hva som var intensjonen med å fornye dem, og hvordan de utviklet seg fra den forrige planen. Musikkfaget har i alle de tre planene som har blitt undersøkt i denne oppgaven forsøkt å holde følge med nasjonale læreplaner, og har dermed også gått gjennom utviklinger for å tilpasse seg det som måtte være gjeldene overordnede elementer, og modernisering av den norske grunnskolen.

6.0 Referanseliste

- Alnes, J, H (2018) Hermeneutikk. I *Store Norske Leksikon* Hentet fra: <https://snl.no/hermeneutikk> (16.03.20)
- Andersen, U, C & Krumsvik, A,H (2017) Intervju som metode. I Næss, H, E & Pettersen, L (Red). *Metodebok for kreative fag*, (s.76-) Oslo: Universitetsforlaget.
- Biesta, G, J.J (2014) *Utdanningens vidunderlige risiko* (2. utg) Vigmostad & Bjørke AS (s. 33)
- Bjørnsrud, H (1995) *Læreplanutvikling og lærersamarbeid*. Oslo Universitetsforlaget (s. 19-21)
- Dahl, E (2010) Gadamers sannhet og metode. Hentet fra: <http://www.salongen.no/134/> (02.02.20)
- Hjort, P (2018) Hva er fagutvikling? Hentet fra: <http://www.kunnskapsbanken.net/wp-content/uploads/2019/03/Hva-er-fagutvikling-forelesning-av-Peter-Hjort-180309.pdf> (28.04.20)
- Jørgensen, H (2001) Sang og musikk i grunnskole og lærerutdanning 1945-2000, *Studio* (s. 1 - 22)
- Kalsnes, S (2015) Musikk i grunnskolen *NMH Brage* (s. 73-76)
- Kaufmann, G (2006) Hva er kreativitet (4. opplag 2015) *Universitetsforlaget* (s. 23)
- Kulturakademiet (U.Å) Hans Georg Gadamer. Hentet fra: <https://www.kulturakademiet.no/hans-georg-gadamer> (02.4.20)
- Kunnskapsdepartementet (1996) *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97)* Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartement (s. 11-65, 236-249)
- Mikkelsgård, T, H (2016, 13 mai) Økonomisk, kulturell og sosial kapital. Hentet fra: <https://torhenrik.no/2016/05/13/okonomisk-kulturell-og-sosial-kapital/> (12.05.20)
- NOU (2015) *Fremtidens Skole: fornyelser av fag og kompetanse*. Oslo Kunnskapsdepartementet (s. 31-62)
- Næss, H, E & Pettersen, L (2017) Innledning: Metodemangfoldets muligheter. I Næss, H, E & Pettersen, L (Red). *Metodebok for kreative fag*, (s.15-19) Oslo: Universitetsforlaget.
- Skjulstad, S (2017) Medietekster og metode. I Næss, H, E & Pettersen, L (Red.) *Metodebok for kreative fag*, (s. 42) Oslo: Universitetsforlaget.

Sæter, M & Sterri, A, B (2015) Innholdsanalyse. I *Store Norske Leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/innholdsanalyse> (28.04.20)

Tranøy, K, E. Tjønneland, E. (2020) Analyse. I *Store Norske Leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/analyse> (08.04.20)

UDIR (2015) Fag- og timefordeling og tilbudsstruktur for kunnskapsløftet. Hentet fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fag-og-timefordeling/Tidligere-rundskriv/Udir-1-2015/Vedlegg-1/2/22-Ordinar-fag--og-timefordeling/> (21.11.19)

UDIR (26.11.18) Hva er fagfornyelsen? Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/nye-lareplaner-i-skolen/> (22.08.19)

UDIR (20.11.19) Kva er nasjonale prøver? Hentet fra: <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/prover/nasjonale-prover/om-nasjonale-prover/> (21.11.19)

UDIR (2006) Læreplan i musikk MUS1-01. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/finn-lareplan/lareplan/?kode=MUS1-01> (16.12.19) (s.2-7)

UDIR (18.03.19) Læreplan i musikk. Hentet fra: <https://hoering.udir.no/Hoering/v2/345?notatId=671> 20.02.20 (s.2-9)

UDIR (03.12.19) PISA. Hentet fra: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/internasjonale-studier/pisa/> (16.12.19)

UDIR (u.å) Tverrfaglige temaer. Hentet fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/> (21.02.20)